

60
الْقَوْلُ السَّيِّدُ

فِي

أَحْكَامِ التَّجْوِيدِ

تأليف

الفقيه أحمد الحجازي رَحِمَهُ اللهُ

بمستوثباته

قاری فضل الحق حقانی

مدرسہ اسلامیہ کتب خانہ مولانا محمد رفیع صاحب، لاہور

شعبہ عربیہ مولانا محمد رفیع صاحب، لاہور

الناشر

مکتبۃ القراءۃ والتجوید

کائنات روڈ، شالدرہ، کوئٹہ

تمام فنون کے کتب کے پی-ڈی-ایف ہمارے ویب سائٹ سے اور پلے سٹور سے فری ڈاؤن لوڈ کریں۔ ہم روزانہ کی بنیاد پر اس میں مزید کتب شامل کر رہے ہیں اس لیے آپ ہفتے میں ایک بار ضرور ہمارے پلے سٹور اور ویب سائٹ کو چیک کیا کریں۔

ابھی مطلوبہ پی-ڈی-ایف مفت ڈاؤن لوڈ کریں

منطق	خطبات	تفاسیر
معانی	سیرت	احیث
تصوف	تاریخ	فقہ
تقابل ادیان	صرف	سوانح حیات
تجوید	نحو	درس نظامی
نعت	فلسفہ	لغت
تراجم	حکمت	فتاوی
تبلغ و دعوت	بلاغت	اصلاحی
تمام فنون		

بِسْمِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
وَلْيَقُولُوا اقُولًا سَدِيدًا

د علم تجويد پہ کتابون کی مشہور کتاب

الْقَوْلُ السَّدِيدُ

فِي أَحْكَامِ التَّجْوِيدِ

تأليف
الشيخ الفقيه أحمد العجازه

پستو ترجمہ و تشریح

قاری فضل الحق حقانی غفرلہ الباری

خادم التجويد والقراءات جامعہ عربیہ مرکزیہ

تجوید القرآن سرکی روڈ کونٹہ

مکتبہ اہل سنت
کلیں ہاؤس چوک مولانا محمد علی
کلیں ہاؤس چوک مولانا محمد علی
03138006252

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

اَمْدَا

د مفوق راو او حفاظوپه نامه څپ په جتک یمامه اونورو غروانوکی دی
د حق د سر لوی او د قانون الهم نفاذ په خاطر خپل سرونه د باطل و
مخته سپر کړه.

مخبرو لوستونکو! لکه څرنګه چې تاسوته بهر معلومه ده چې په اکثره
پښتني علاقوکی خصوصاً د افغانستان په اسلامي هیوادکی د علم قرائت
د زده کړی د پاره مخصوصی مدرسې یا جامی نه وی. خود اکیدای سې چې په
هندوخت کی د داسی مدرسو جوړولو ز مینه نه و برابر. او یاد با قاعده
او مستقلاً د داسی جامعاتو جوړولو ضرورت نه و.

الحمد لله ان د داسی مدرسوز مینه هم برابره ده و سره د مسلمانانو رغبت
هم د قرآن مجید د قرائت و خواته د پړسوی (کله چې لاند ده) او هم د هیواد
په هر هړیوت کی قراء موجود دی.

لکن څرنګه چې د قرائت کتابونه یا عرب یا اردو او یا هم په اسی پښتو و چې
زموږ د هیواد هر خاص و عام لوی او کښنی تر اوسنچې فائده نه سوی ورڅخه
اخذستلای. ځکه نو ما فضل الحق حقا فی حسب توفیق پر سلیسه پښتوکی دا
څو کتابونه وپیل ترڅو د عامو مسلمانانو د پاره د فائده ی زیاده وگرځی.

الله دی د کتابونه د قرآن مجید د صحیح تلاوت کولو سبب او ماته دی دا څرت نڅه و
وگرځوی امین و اخر دعوانا ان الحمد لله رب العالمین.

لَقَدْ فَضَّلَ الْحَقُّ حَقِيقَةً لِي

مدن شعبه تجويد و قراءات جامعه عربيه مركزه تجويد القرآن
سرک روڼ کومڼه بلوچستان و ناظمه مکتبه الغرارات کومڼه

د مکتبہ القراءت رجسٽر ۽ خبرداري

الحمد لله هر ڪلھ جي مکتبہ القراءت رجسٽر ۽، په ڇپلو
 نشريا توپيل ڪري دي. اود قرآن مجيد د علومود اشاعت او
 ترويج په باب ڪا مونھ اوچت ڪري دي. دانھ مون مرام او
 هدف دي چي د قرآن ڪريم خدمت په ڇپل محنت او ڪوشش
 سر و ڪړو. او هر څه نشريات او تراجم په جديد حواشي او
 نوي ڪتابت اونوي ديزائن سر سرته ورسوو.
 نو ڪله څرنگه چي مکتبہ القراءت رجسٽر ۽، پر ڇپلو ڪتابتونو حواشي او
 او تراجمو باندې باور لري. هيله ده چي هر و ڪري پر ڇپلو
 نشريا تو باندې اعتماد و ڪري. ترڅو د اسلام، مذهب، قرآن،
 او هيواد د پيار په ځانگي دولت خدمتونه و ڪرل سي.
 ڪه بيا هم څو ڪ د مکتبہ القراءت رجسٽر ۽ و ڪتابتونو، حواشي او
 او تراجموته په ڪار، نظر و ڪوري د عواقبو مسئلوه به ڇپله وي.
 ڇڪه چي دلش توله حقوق زمونڊ سر رسما محفوظ دي. والسلام

فضل الحق حقتان المقي

ناظم مکتبہ القراءت کويٽه بلوچستان

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

المهدى رَّبِّ الْعَالَمِينَ الَّذِي أَنْزَلَ الْكِتَابَ الْمُبِينَ فِيهِ هُدًى
لِلْمُتَّقِينَ وَإِنَّ لَهُدًى وَرَحْمَةً لِّلْمُؤْمِنِينَ فَيَسَّادَةُ مِنْ حَافِظِ عَلِيٍّ
تَلَاوَتِهِ وَتَرْتِيلِهِ وَتَدْبِيرِهِ وَمَعَانِيهِ وَكَانَ مِنَ الْعَامِلِينَ إِنَّهُ
لَقُرْآنٌ كَرِيمٌ فِي كِتَابٍ مَّكْنُونٍ « لَا يَمَسُّهُ إِلَّا الْمُطَهَّرُونَ »
تَنْزِيلٌ مِّنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى أَشْرَفِ
الْمَخْلُوقِينَ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ خَاتَمِ الْأَنْبِيَاءِ وَالرَّسُولِينَ وَعَلَى
آلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ

وَلَعَدَا

نوائی بندہ محتاجہ و خدای کج جلالہ تہ داسی بندہ چہ
اقرار کوئی دئی پہ خیل عجز او کوتاہی۔ خیل بادار تہ چہ
نومرد ہے بندہ احکمل حجازی دی چہ پہ مکہ مکرمہ
کی فقیہ وو۔

وائی پہ تحقیق سرہ ما دیر کتابونہ و لیلہل پہ فن تجوید کنبی
دقرآن کنیم ہفہ چہ پہ دہی ہر کتاب کنبی کفایت وو او
ہر کتاب مطلوب لہ جمع کوئی وو او مقصد لہ وصل کوئی
وو۔ او پر ما باندی چا پیرہ سوہ طالبان پد داسی حال کی چہ
راتہ ویلئی ہفہ لارد پخوانی علماؤ و وچلوہ او راجعہ
کرہ یوغہ دقرآن مجید د تجوید غغہ اوسرہ دد ہے چہ
دافن تجوید داسی یو علم دی چہ ددے فن دعارفینو علماؤ

علاوه جو المردی نه سی ڪولای . لکن ما قبلونه و ڪره د طلب
 او غوڻبنتنی ٿڃهه ددوئی . سره د علم زما پر خپل ڪوتاهی
 او ما مدد و غوڻبنتی د خدای جل جلاله ٿڃهه چی زما بادار او
 مدد ڪار دی . او ما اکتفاء و ڪره د دپے فن ٿڃهه د خپل ڪوشش
 پر مقدار سره ڇهه زما فکرا احاطه پر ڪری وه .
 او ما خپل ڪتاب پر یوه مقدمه . تحلیل و یشیت فصله او یوه
 خاتمه باندی مشتمل ڪری .
 او نومری کینیلینوی پر خپل ڪتاب « **القول السدید** » په
 احکاموکی د تجوید .
 الله تعالیٰ دی د ڪتاب خپل رضاد پاره و ڪرڃوی ٿڃهه چی هغه الله
 کریم رحیم او مهربانه ذات دی .

مقدمه

پوه سڀه: ڇي تجوید په لغت کی مطلقاً بنا یشیت ته وائی .
 او په اصطلاح کی تجوید یو علم دی ڇي په هغه کی
 د بخارجو او صفاتو د حروف و بحث کول ڪیری
موضوع: د علم تجوید د قرآن کریم آیتونه دی او یا حروف
 هجا .

غرض: او مراد د تجوید ٿڃهه . و حروفوته ددوی حق ور کول
 ڇر صفات لازمه دی . او مستحق ور کول ڇي صفات عارضه مزینه
 دی . ڇر هغه حق او مستحق عبارت د بخارجو او صفاتو ٿڃهه دی .
 او مراد د تجوید د اهم دی ڇر هغه نوی حالتونه ڇي قرآن کریم

و کما قولہ پیدا کیری د ترکیب پہ سبب، چی هنہ عبارت
لہ احکامو نخندے لکہ تغیم او ترقیق او مدونہ او غنی
اوپہ مثل دد ہے۔

او مقصد خاص د تجوید ساتنہ د ژوب دہ د خطا نخہ پہ کلام
انکہ کنبی د تلاوت کولو پہ وخت کی لکہ زیادت او نقصان
پہ بعض حرفو کی۔

و تائیدہ او ثرہ د تجوید نخہ (سَعَادَةُ الدَّارِینِ) بَرِّی پَیدا
کول دی پر نیکی بختی د دنیا او آخرت۔

حکْم د علم تجوید فرض کفائی او عمل پہ تجوید
فرض عین دی پر هر مسلمان نر او نبیخہ بانڈی د بالفانو نخہ

فصل دی پہ و جهود استغناخ

(یعنی د تلاوت شروع کولو)

پہ وسه: چی و جهی د شروع د تلاوت او سورت خلور دی
۱، وقف جمیع ۲، وصل اول پہ دوم پوری ۳، وصل

دوم پہ درہم پوری ۴، وصل کل د تہولو یوحای والی۔
وقف جمیع دادی چی تہ ساه و کازی پر هر یوہ د اَعُوذِیَا لِلّٰہِ

بِسْمِ اللّٰہِ اوسورت۔
وصل اول۔ دادی چی وصل د اَعُوذِیَا لِلّٰہِ پہ بِسْمِ اللّٰہِ سر و کری

او پر بِسْمِ اللّٰہِ بانڈی وقف و کری۔
وصل دوم دادی چی پر اَعُوذِیَا لِلّٰہِ بانڈی وقف و کری او بِسْمِ اللّٰہِ
پہ سورت سرہ متصلہ کری یعنی پر بِسْمِ اللّٰہِ بانڈی وقف و کری

وصل جمع۔ دادی چي وصل ددري سره وو وکري يعني وصل
داعوذ بالله او بيسم الله اوسورت سره وکري۔

فصل په بيان دهغو وجهو چاه ددو وسورتو
په مابین کښي وپه

پوه سه: چره هغو چي ددو وسورتو په مابین کښي وي
هغدری ۱۳ دې۔

۱، قطع کل، وقف پرتولو۔

۲، وصل ثاني۔ پدري سره پوري۔

۳، وصل کل۔ دتولو وصل۔

۱، وقف پرتولو دادی چره ودریزي پر بسم الله او پر آخرد
سورت باندي۔

۲، وصل دوهم دادی چره پر اول یعنی مخکی سورت باندي
وقف وکري۔ او وصل دبسم الله په دوهم سورت پوري
وکرې۔

۳، وصل دتولو دادی چره اول سورت آخرد دبسم الله سره او
بسم الله دوهم سورت سره وصل کري۔

او خلم صورت چره وصل دختم سوی سورت دبسم الله سره دی
داوجه منعده په مابین ددو وسورتو کښي۔ ولي چي داوجه
تقاضا ددی کوي چي بسم الله جزء دآخرد سورت ده۔ اوسره
ددی چي محل دبسم الله ابتداء دسورت ده۔ اوداغه نکرو اوریدی

تہ پہ خیال کبنی وراچوی چی بِسْمِ اللّٰہِ پہ آخر دسورت کبنی دہ
اودا ہر احتمال منع دی پہ اجماع سرہ۔ وَاللّٰہُ اَعْلَمُ

فصل دئی پہ حکم د اَعُوذُ بِاللّٰہِ اَوَّلِ بِسْمِ اللّٰہِ کبنی

پوہ سہ: چہ خدا تعالیٰ جَلَّ جَلَالُہُ بِہ خَبَلِ کَنَابِ عَزِيزِ کَبْنِیْ یٰلِی
دِی۔ فَادَا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ فَاسْتَعِذْ بِاللّٰہِ مِنَ الشَّیْطٰنِ الرَّجِیْمِ
ترجمہ: پس ہر کلمہ چی تہ ارادہ وکری دقرا ت دقرآن کریم
نوپاہ وغوارہ دخدای جَلَّ جَلَالُہُ پہ نامہ سرہ دشیطن غنہ چہ ترہ تلی
دی۔

حکم د اَعُوذُ بِاللّٰہِ۔ بعض علماء وائی چی اَعُوذُ بِاللّٰہِ پہ وخت د شروع د
تلاوت واجبہ دہ۔ اود بعض علماء ووپہ نزد اَعُوذُ بِاللّٰہِ د تلاوت
کولوپہ وخت سنت دہ۔ خو عمل کول پر ہر قول باندی صحیح دی
اَوَّلِ بِسْمِ اللّٰہِ پہ ابتداء د سُوَاتِ کَبْنِیْ ویل واجبہ دہ داہغہ
مشہورہ قول دی۔ اوچا ویلی دی چہ سنت مؤکدہ دہ۔
اوکہ چیری یوسورت ختم سی بل شروع سی بیاہم بِاللّٰہِ ویل
پکار دپے کنن دلئہ مستحب دہ۔ سوادسورۃ براءت غنہ۔ اما
پہ سورت براءت کبنی اختلاف دی۔ ابن حجر رحمہ اللہ فرمائی چہ
بِسْمِ اللّٰہِ پہ ابتداء دسورت براءت کبنی حرامہ دہ اوپہ مابین کبنی
دسورت براءت مکروہ دہ۔ اوعلامہ ربلی رحمۃ اللہ علیہ وائی چی
بِسْمِ اللّٰہِ پہ ابتداء دسورت براءت کی مکروہ دہ اوپہ منع کی دسورت
براءت مستحب دہ۔ اوداقول اعتمادی دی۔

حکمت دپاتہ کیدو د بِسْمِ اللہ پہ اول دستور توبہ کنبی دادی
 چہ بِسْمِ اللہ دپارہ د امان دہ۔ اوسورت برائمت کنبی امان نستہ
 حکمہ چہ نزول ددہ پہ تورہ او قتل د کفارو او بیزارى د خدای
 جَل جلالہ اور رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم د کفارو و غنجر سوی دی۔

تلبیہ

پہ ما بین دستور انفال اوسورت توبہ کنبی دری و جہی زاد ہے
 ۱، وقف ۲، وصل ۳، سکتہ۔

اودار ہے و جہی پر ترتیب د فضیلت دی۔ نوافضل و وقف دی
 بیاور نزدی و وصل دی دو وصل وروستہ سکتہ دہ۔ اوکہ چیری
 قاری ساه و کنبلی پراخرد دستور انفال۔ نوشروع ددہ پہ سورت
 توبہ یوازی پہ اَعُوذِ بِاِ اللہ وی فقط۔ ولیچی بِسْمِ اللہ پہ اول
 توبہ کنبی مکروہ دہ لکہ مخکی چی ذکر ستوہ۔

اوکہ قاری دا ارادہ و کمرہ چی وصل کری اخرد سورت انفال پہ اول پوری
 دستور توبہ توبہ ددہ وصل داسی وی لکہ یوسورت۔ اوکہ لئ
 ارادہ د سکتی و کرہ نوباریکہ سکتہ بہ پہ ما بین دد ہے دو سورتو
 کنبی و کری بیلہ ساه کنبلو پہ قدرد و وحرکتو۔ سرہ دوصل کولو
 ددی سورتو لکہ یوسورت۔ وَاللہ اَعْلَمُ۔

فصل دی پہ بیان کی د مخارج و حر و فوکنبی

پوہ سہ: چی مخرجونہ د حر و فود پارہ۔ اسی د ہے لکہ ترانہ و زنا کو د پارہ

معنی داچی شروخت چي داحروف دخیلو بخارجو شخه، اووزی نو
 نه شریکه کیری او از دپے حروفو دما شخه د داحروفو۔ نو دا بخارج
 تہز را وستونکی دې حروفولم۔ او پترندنہ ده اندازی لره ددوئی۔
د مخرج پترندنہ

کہ خوک و غواری چي دحروفو بخرجونه و پترنی او خاتنہ یہ معلوم کری
 نو داحرق دپے ساکن او یا مشد کری بیادی همزه وصلیہ
 پر داخلہ کری۔ بیادی غوز ورتہ کبیردی پہ وخت د تلفظ کبئی
 نو پر کور خای چي آواز قطعہ سی ہفہ خای لئ مخرج دی۔

د مخرجونو تعداد

د بخارجو عدد پر مشہور قول باندي اولس مخرجہ دے۔
 او ہفہ اجالی خایونہ چي داحروف مخندی حاصلیری پنچہ دې
 ۱، جوف دخولی
 ۲، حلق
 ۳، لسان
 ۴، شفتین (شوندی)
 ۵، خلیشور۔

جوف ہفہ خالی خای دی چي دننہ پہ خولہ کبئی دی او پہ دې
 کبئی دې حروف مدہ اد اکیری ۱، الف چي کلہ ساکن وی او
 ترده د مخرج باندي نرؤزی ۲، واو چي کلہ ساکن وی او تر

ده دغخ حرف باندي پليش وي ۳، ياه چي ڪله ساڪنه اوتري دمخه
حرف باندي زير وي =

۱۷ حلق - په حلق کي دري مخرجه دي تفصيلي چي مشتمل پر شپرو
حروف دي .

اول مخرج اقصي حلق دحلق هغه حصه ده کور چي دسيني وخته
نزد ٻه ده ددي مخر دوه حروف ادا ڪيري . هزه او هاء -
دوهم مخرج . وسط حلق دي ددي مخر دوه حرفه ادا ڪيري
عين او حاء - بيله تڪو .

دريم مخرج ادني حلق دحلق هغه حصه چي دخولي وخته ده
ددي هغه دوه حرفه ادا ڪيري . غين او خاء تڪي والا .

(۲) مخرج اجمالي ٽيه ده چي په دي کي لس مخرجونه تفصيلي ٻه
چي مشتمل پر (۸) اته لس حروفه ده .

اول مخرج دٿي پاي چر حلق ته نزد ٻه دي سره برابر لور تالو
ددي مخر عت قاف ادا ڪيري تڪي والا . ق .

دوهم مخرج دٿي پاي دقاف تر مخرج لڙه لاندی دخولي و
خته سره برابر لور تالو ددي مخر ڪشي ڪاف ادا ڪيري .

دريم مخرج دٿي منڇ سره برابر والي دلور تالو ددي مخه
دري حرفه ادا ڪيري . ج . ش . ي . هغه ياهي مده نه وڃي .

ڇلورم مخرج دٿي ارنڇ په داسي حال کي چه اوڀر وٺي وي
دغه ارنڇ لڙه هغه ڄاي ته چي نزد ٻي دي دزاي له غا بنو مخه وڃي
ياراسته طرف ته اوددي مخه ضاد ادا ڪيري .

پنجم مخرج دٿي ارنڇ سره برابر لور تالو چي هغه عبارت دي د

د غونډو غځ د لوړو غاښو (يعني وړني) د دې څخه لام ادا کيږي.
شپږم مخرج د ژبې طرف دی لږ لاندی د مخرج څخه د لام
د دې څخه نون منځه غیر مشدد ادا کيږي.
اووم مخرج د ژبې سر سره د ژبې د شاه کله چې د ثنایا
رباعی ناب او ضاحک سره ولگيږي د دې څخه را ادا کيږي.
اتم مخرج د ژبې طرف او د لوړو غاښو بيخونه چې کله
لوړتالو وخوا ته پورته سي د دې څخه دري حروفه ادا کيږي
ط - دال - تاء.
نهم مخرج د ژبې سر او د منځ څخه د ثنایا علیا لوثنایا سفلی
او د دې څخه دري حروفه ادا کيږي. ص - ز - س.
لسم مخرج د ژبې سر او د سر و څخه د ثنایا علیا او د دې څخه
دري حروفه ادا کيږي. ط - ذ - ث.
خلورم مخرج اجمالی شونديان دې او په دې کې دوه مخرجه
تفصیلی دي.
اول مخرج د لاندی شونديان سره د لوړو غاښو د سرو او
د دې څخه فاء ادا کيږي.
دوهم مخرج د واره شونديان دې د دوی د منځ څخه دري
حروفه ادا کيږي باء - میم - واو. کله چې مده نه وي.
سره دراتو لوړو د شونديانو په واو او د چسپیده والي په باء
او میم کې.
پنځم مخرج اجمالی خیشوم دي او داد پزي پای دی د دې څخه
حروف غنه ادا کيږي چه نون ساکن او تنوين دي په حالت کې د

ادغام ددوی پر غنہ سرہ ییا پہ حالت دا خفاء ددوی او هدا انکه
نون مشد دا او میم مشد د - او هغه میم ساکن چي وروسته ییہ
باء راغلی وی - ولی چي داسی نون او میم دخپل مخرج اصلی مخه
وخیشورتہ او ری - وَاللّٰهُ اَعْلَمُ

فصل دئی پہ بیان دالقابود حروفوکی

پوه سکه: چي القاب حروفو لس دپه:

۱. جوفیه (۲) هوائیه (۳) حلقیه (۴) لهویته
۵. شجریه (۶) یطیعه (۷) لثویته (۸) اسلیه
۹. ذلقیه (۱۰) شفویه

جوفیه! دری حروف مده ته وائی ولی چي مخرج ددوی
دخولې نس دئی -

هوائیه: همدا غدری حروف مده وونه وائی ولی چي هوا
کی ادا کیری - او پر دوی مدهم کیری مخکه ورته حروف مده ویل کیری
اوپه اعتبار دراوتلوددوی دجوف مخه جوفیه ویل کیری او
په اعتبار ددې چي آواز پر هواء تما میری هوائیه ورته ویل کیری -
حلقیه! شپه حروف حلقی دې ولی چي دحلق مخه ادا کیری
اود په حروف اظهار هم ویل کیری -

لهویته: قاف او کاف دی له جهته دراوتلوددوی داخر
مخه دثب په نزد دحلقی ثب - او حلقی ثب هغه راخریدونکی
خوبنده په حلقی باندي -

شجرِيه؛ د جيم شين اوياء لقب دی هڪه ياء چي مده نروي
ولي چي دوي دخولي دشجر تخنه ادا کيري. اوشجر دخولي
ماين د ژبي سره دمقابل لوپتا لوتہ ويل کيري.
اوويل سوچي د پي چي ضاد د حروف شجرِيه لساني تخنه دي له
جهتہ در او تلو دده د ژبي دا رخ تخنه کلر چي دا رخ او پديسي
وهنہ نزدی اضراسو غا بنوتہ له چيہ طرفہ ياراستر طرفہ
اويادد وارو طرفو تخنه پيہ يوه وار.
نطريه د طاء، دال، تا. لقب دی يعني د غاري تخنه د لولي
تالو لولي بامردی ادا کيري.

لثويه؛ د ظاء، ذال، ثاء. صفت دی حڪه چي دوي د سر تخنه
د ژبي اوسر و تخنه د ثنایا عليا ادا کيري.
اسليته د لقب د صاد، زا، سين دی ولي چي د ا حروف د
سر تخنه د ژبي اوسر و تخنه د ثنایا عليا او ثنایا سفلی ادا کيري.
ذلقته؛ د لقب د لام، نون، را دی ولي چي دوي د ذلق يعني
طرف تخنه د ژبي ادا کيري.
شفويته لقب د باء، ميم، واودي حڪه چي دوي دشوندو
تخنه ادا کيري اود شف معنی هم شونده ده.

فصل دمی په بیان د صفاتو د حروفو کښي

پوه سه چي صفات جمع د صفة ده د صفت لغوی معنی ده... ما قام
بالشئ من الاعراض كالسواد والبياض. ترجمہ هڪه چي

تائید پہ شی پودی وی لہ اعراضو غنہ لکہ توروالی یاسپین والی
اونور۔ او پہ اصطلاح کی صفت یو کیفیت دی چی عارضی
حرف لہ پہ وخت د حاصلو لو د حرف پہ مخرج کی چہ ہفہ
کیفیت عبارت دی د جہر، ہس، شدت، رخوت، او
پہ مثل ددوی۔

اوقائیدہ ذصفا تو بنا ستر والی د لفظ دی او امتیاز اوفرق
قول دی پہ مابین د آوازو کبئی ہفہ او ازونہ چی خاوندان جروفو
وی۔ او ہفہ حروف پہ مخرج کبئی یو وی۔ او جلا کول د بعضی
حروفو د نورو بعضو غنہ۔ او کہ د اصفا ت نروی نو د متحد المخرج
حروفو آوازونہ بہ سرہ یوسوی وای نویا بہ لکہ د چار پایانو
اوزونہ ہبغ دلا ت بہ پی پرمعنی نہ کولای۔
اوصفا ت د حروفو پر قول مشہور باندی اولس دی۔ دارنگہ
چی صفت د توسط چی پہ مابین کی د شدت اورخوت دی ملگری
گری د شدت او یارخوت سرہ۔ او ہفہ زمونہ مقصود صفا ت
دادی۔ ۱، جہر ۲، ہس ۳، شدت ۴، رخوت ۵،
استعلاء ۶، استفال ۷، اطباق ۸، انفتاح ۹، اذلاق ۱۰،
اصما ت ۱۱، صغیر ۱۲، قلقلہ ۱۳، انحراف ۱۴، تکریر ۱۵،
تفشی ۱۶، استطالت ۱۷، لین۔

د امد کورہ صفا ت پردوہ قسمہ تقسیمہ کیہی

اول قسم ہفہ صفتونہ دی چی دوی لہ ضد ستہ۔ او داسی
صفتونہ پنجر دی چی ضد فی ہم پنجر د ہے۔

دوہم قسم ہفہ صفتونہ دی چی ہفولہ ضد ستہ داسی صفتونہ

او ه دې!

او هغه صفتونه چې هغوره ضد سته اول هس دې چې ئې جهري
شدت دې ضدې رخوت دې - استعلاء ده ضدې
استفال دې، اطباق دې ضدې انفتاح دې، اذلاق
دې ضدې اصمات دې.

او هغه قسم چې ضد نر لري هغه دا باقی صفتونه دې لکه صغیر
قلقله، لین، انحراف، تکریر، تفتشی، استطالت
دې - دپه صفت مذکور وولر دهر یوه دپاره خاصه معنی
اوپه حساب حروف سته - نولازمه ده چې ذکر کره معنای
درې صفت او حروف ددې صفت اوچې فائده تامه او پوره سی.

دجهر معنی په لغت کې اعلان او اظهار دې - او په اصطلاح
کښې بندوالی دجریان دساه دې په وخت کې د تلفظ کولو په
دې حروف سره - له جهته د قوت ددې حروفو او قوت د حرف
ماخوذ دې د قوی تکیه او اعتماد کولو پر مخرج ددې حروفو -

حروف دجهر نولس دې چه عبارت د - هزه، الف، باء، جیم،
دال، زال، را، نرا، ضاد، طاء، ظاء، عین، غین، قاف، لام،
میم، نون، واو، یاء، دا حروف بعضی قاریانوپه دې کلماتو
کښې راجمع کړیدې. ظل قور لخص ازغرا چند مطبع.

دا ټول حروف مجهوره دې او نور حروف چې پاته سو هغه مجسور دې
له شکس معنی په لغت کې هغه پوشیده او پټ او از دې او په
اصطلاح کښې دا همس جاری کیدل دساه دې په وخت د تلفظ
کولو په حرف سره د جهته دضعف ددې حرف - اوضعی

پيدا سوي دي د ضعيفه تكيه كولو غږ پر مخرچ دده، او حروف
 لئ لس دي چي جمع كړيدي دي قول ستا، **فَعْتَهُ بِخَصْ سَكَتٍ**.
 او شدت په لغت كې قوت ته وايي او په اصطلاح كښي شدت
 بند والي د جريان د آواز دي په وخت كښي د تلفظ كولو په درې حرف
 سره د جهت د تكيه كولو په كمال قوت سره په مخرچ كې دده او حروف
 يه اته دي چي جمعه دي په دي قول كې ستا **أَجْدُكَ قَطْبَت**
رِخوت په لغت كې نرمي او په اصطلاح كې رخوت جريان د
 صوت دي د حرف سره د جهت د ضعيف تكيه كولو پر مخرچ د درې
 حرف او حروف لئ شپاړس دي چي جمع كړي دي د ډي قول ستا
خُذْعَتْ حَظْ فَضَّ شَوْبَ نَرْمِي سَاهٍ.

توسط چي د اصف په مابين كې د شدت او رخوت دي په دې
 كې نه پوره او ازجاري وي او نه پوره بندوي لکن جريان تدریزي
 وي او حروف يه پنځه دي چي پام دي قول كې جمع دي **لِنِ عُمَرَّ**
إستعلاء په لغت كې علواو پورته كيدو ته وايي. او په
 اصطلاح كښي پورته كول د ژبې دي ولور تا لوته په وخت
 كښي د ویلو د حرف - او داسي حروف اووه دي چي جمع دي په
 دي قول كښي ستا **خَصَّ ضَمْعُ قِطْ**.
 دا اووه حروف مستعليه دي او په هر حال كې د كويل كيري
 د دي علاوه نور حروف مستفله دي.

إستفال په لغت كې كښته والي ته وايي او په اصطلاح كښي
 كښته والي د ژبې دي دلور تا لو غږ په وخت دادا كولو د حرف - او
 حروف دده دوه ويشت دي چي جمع كړي دي بعض قراو په

دی کلمو کي ٿبت عزمَن مَجَّوْ ذَحْرَفَه اِذْ سَلَّ شَكَا .
إطباق په لغت کڻي چسپيده والي يعني داسي يوڄاي والي چي
 سره وَ مَبْلِي . اوپه اصطلاح کڻي مَبْلُول دڙي دي دتالود
 برابر صمى سره په وخت کڻي دويلود حرف اوداسي حروف
 څلور دي - ص . ض . ط . ظ .

داڅلور حروف مطبقه دي پاتہ حروف هجاء منفتحہ دي .
إنفتاح په لغت کڻي جلا والي او خلاص والي ته ويل کيږي
 اوپه اصطلاح کڻي جلا والي دما بين دڙي اوتالودي په وخت
 دادا کولو دډي حروفو: او حروف يه پنجگه وليست ۲۵ دي
 چي دا حروف راجع کري دپه قراو په دي کلماتو کي ..
 مَنْ أَخَذَ وَجَدَ سَعَةً فَزَكَّ حَقُّ لَهُ شَرِبُ غَيْثٍ .
إذلاق په لغت کي تيره کول اوايله کول دي دڙي . اوپه اصطلاح
 کڻي تکیه کول پر طرف دڙي يا شونډو . او حروف ئي شپږ دي
 چي جمع سويدي په دي قول کي ستا قَرَمِنْ لُب .
 په دي کي لام، نون . راه . د طرفه غنځ دڙي او باء . ميم، فاء،
 د طرفه غنځ د شونډو . داشپږ مذلقه دي نور پاتہ حروف ټوله
 معتمه دي .

إصمات په لغت کڻي منع کولو ته وائي اوپه اصطلاح کڻي
 اصمات تکیه کول دي پر منع دانفراد، يعني هر کله چي پر څلور حروف
 اصلي يا پنجگه يو کلمه وي چاره نسته ددي غنځ چي وي به په دي کلمه
 کڻي دحروف معتمه سره يو حرف دحروف مذلقه وو غنځ او حروف
 ئي درويشت چي بعضي قراو په دي کلماتو کي راجع کيږي دي .

جز غشر ساخط صد ثقه از وعظله يحضك -
 تروی حایه صفات لازمه متفاده یعنی
 یو بل سره ضد پاتہ صفات غیر متفاده .

صغیر پہ لغت کی و آواز تہ ویل کیری دچار پیا نو . او پہ
 اصطلاح کبنی داصغیر یو آواز دی زاید چی پہ قوت سرہ راوز پہ
 دما بین غجر دسر دژبی او تیا . داسی حروف دری دی . ص . ز . س .
 قلقلہ پہ لغت کی حرکت او بنور و لوتہ ولئی . او پہ اصطلاح کی
 داملتلاہ یو آواز دی زائد . چی پہ قوت او زور سرہ پیدا کیری پہ
 مخراج کی وروستہ تر حرف ساکن . حروف فی پنجرہ دی چی جمع دی پہ
 قوله تاکي قَطْبُ جَدٍ .

او دی حروف غجر چی کوم ساکن وی پہ منع کی دکلی ہفتہ
 قلقلہ صغری ویل کیری لکہ یَطْعُونُ ، يَطْمَعُونَ ، وَيَجْعَلُونَ
 وَ لِيَبْكُوا ، وَلَا تَدْعُ او نوریہ مثل ددی .
 او کلہ چی ددی حروف غجر پہ اخر کبنی دکلی راسی ہفتہ قلقلہ
 کبری ویل کیری . او قلقلہ فی ترصغری قوی دہ مثال فی لکہ
 مِنْ خَلْقٍ ، سَوَاءَ الصِّرَاطِ ، اَمْشَاجِ ، اَنْابِ ، يُرَادُ . او نور
 پہ مثل ددہے حروف پہ اخر کبنی دکلی .

پہ سہ چی قلقلہ لہ پنجرہ مت ہی دہے ۱- قلقلہ اعلی . قلقلہ اعلی ہفتہ
 دہ چی کلہ حرف دقلقلہ مشدد وی او وقف ہر ویر باندی و کرہ سی لکہ اَلْحَقُّ . اَلْحَقُّ
 پہ حال دووقف کہ ۲- قلقلہ عالی . چی حرف قلقلہ مشدد وی لکن نہ دووقف پہ صورت کی لکہ
 وَ كَيْفَ بِحَالِ وِجِلِ كِی . ۳- قلقلہ وسطی چی حروف قلقلہ ہجر کہ ویر باندی وقف و کرہ سی لکہ
 حَقِي . ۴- قلقلہ ترقلقلہ وسطی والا ندی چی حروف قلقلہ ساکن دکلی پہ منع کی وی لکہ لَقَدْ
 عَلَّقْنَا . ۵- قلقلہ ادنی علی دحروف ہجر لکہ قل . اَوْضَعُ الرُّحْمَ فِي مَخْرَجِ الرِّبْرِ ۱۱

لین پہ لغت کی ضد دستخطی اوپہ اصطلاح کبنی را ایستل دحرف
دہی دخولی مخزہ سبیلہ تکلیفہ اوپہ نرمی سرہ۔ حروف فی دؤہ دہے
واو۔ اوپہ چہ ساکن وی او مخکی حرف باندی زور وی لکہ
مِنْ خَوْفٍ ، وَالْقَيْفِ۔

الخرف پہ لغت کی میل تہ وائی اوپہ اصطلاح کبنی میل
دی و طرفتہ د ژبی دسر و خواتہ پہ وخت کی داد اکولو ددی حروفو۔
او حروف فی دؤہ دہی۔ لام۔ راء۔

تکسیر پہ لغت کی را گر حؤل دشی دی یووار یازیات تریووار
اوپہ اصطلاح کی مرین دؤل دہی د ژبی پہ وخت کی داد اکولو
دحرف۔ او د تکسیر یو حرف دی زاء۔

تفشی پہ لغت کی پاشلوتہ وائی اوپہ اصطلاح کبنی پاشل
د باد دہے پہ خولہ کبنی پہ وخت داد اکو دحرف۔ او حروف فی
یوشین دی پہ نزد د اہل اداء۔

استطالت پہ لغت کی اویند والی تہ وائی۔ اوپہ اصطلاح
کبنی اویند والی د اول الخ د ژبی تراخیر پوری او د اسی حروف
یوضاد نقطہ والادی۔ ض۔

تلبیہات

اولہ تلبیہ!

دا اولس مفتونہ پردوہ قسمہ دی صفات قویہ صفات ضعیفہ
صفات قویہ یوولس دی۔ جہر، شدت، استعلاء، اطباق
اصوات، صغیر، قلملہ، انحراف، تکسیر، تفشی، استطالت
اوصاف ضعیفہ شپز دی۔ ہمس، رخوت، استعمال، انفتاح

اذلاق، لين.

دو همگه تبيه. پوه سه چي حروف هجايه پردري قسم و شيل
کينى ۱- اول قسم هغه حروف دي چي په هغوکي پنځه صفتونه
وي اود اتول پنځه سره صفتونه يود بل سره ضد وي.

دوهم قسم هغه حروف دي چي په هغوکي شپږ صفتونه پيدا کيږي
فقط چي پنځه صفتونه يي متضاده يعنې يود بل سره ضد وي او
يو صفت يي غير متضاده وي.

درېيم قسم: هغه حروف دي چي په هغوکي اووه صفتونه پيدا
کيږي
چر د هغو پنځه صفتونه متضاده او دوه غير متضاده دي.

هغه حروف چي پنځه صفتونه لري

تاء، ثاء، حاء، خاء، ذال، ظاء، عين، غين، فاء، كاف
ميم، نون، او هاء دي. اود درې هم حروف مده دي يعنې
الف، واو، ياء.

هغه حروف چي شپږ صفتونه لري.

باء، جيم، دال، زاء، سين، شين، صاد، ضاد، طاء،
قاف، لام، او واو، ياء، چي مده نروي.

هغه حروف چي اووه صفتونه لري.

هغه راء ده فقط.

نوکه تا اراده وکړه د پيژند لود صفتونو د هر حرف چي خو صفتونه
پر کينې سته. نوحرف، او اخله او هم دارنگه او اخله اول صفتونه
چي جهردی مثلاً بيا ضد د هغه او اخله چي همس دی او همس
په مجموعه کينې وگوره که چيرې په مجموعه کې د همس و و خو بڼه

که نوونوپه دی حرف کی جهردی .
 بیا ولاړسه ودریم اوخلوږصفت لره چی شدت اورخوت
 دی اود شدت په مجموعہ کی وگوره که چیری په کښی موجود وو
 خوښه که نوونوپه ده کی رخوت دی که دتوسط په مجموعہ کی
 نه وو . اوهدارنگه نور صفتونه ترخوتاته دهرحرف
 صفتونه په اسانه سره معلوم سی .

فصل په بیان د مخارجو اود صفاتو دی

پلاسسه : چی هر حرف لره دحروف هجاء څخه مخرج ، لقب او
 صفات سته . چی خاص وی په دې حرف سره . مخکی ئی هرڅه
 اجمالاً ذکر وسو . او اوس مقصود ددی شیانو تفصیل دی .
 نومون و ابوچہ !

همزه حرف حلقی دی ولی چی دی راوړی دپای څخه دحلق
 چهغه ته تر دی سینه ده . اود دې همزه پنجه صفتونه دې .
 ۱- جهر ۲- شدت ۳- اصمات ۴- انفتاح ۵- استفال .

باء حرف شفوی ده ځکه چی ادا کیږی دمنع څخه د دو
 شونډه و سره دیوځای وای د شونډه و . اود بباء دپان
 شپږ صفتونه دی . ۱- جهر ۲- شدت ۳- استفال ۴- انفتاح
 ۵- اذلاق ۶- قلقله .

تاء دحروف نطیبه ووڅخه دی ځکه چی راوړی دژبی طرف
 څخه اود بیخوڅخه دثنا یا علیا . چی کله دژبی سر پورته سی دلور تالوو

خواته اوددی پنڄه صفتونه دي. ۱- همس ۲- شدت
۳- استفال ۴- انفتاح ۵- اصمات.

شء حرف لثوي لساني دي حڪه جي داراوزي دطرف ڏي
دڙبي اودسرو ڏٺا يا عليا. اوددي پنڄه صفتونه دي.

۱- همس ۲- رخوت ۳- استفال ۴- انفتاح ۵- اصمات.

جيم حرف شجري دي حڪه چه راوزي دمنڃ ڏي ڇه
برابردي دلور تالوسره. اودده شپڙ صفتونه دي. ۱- جهر ۲-

شدت ۳- انفتاح ۴- استفال ۵- اصمات ۶- قلفله

حاء حلقی حرف ده حڪه جي داراوزي دمابين ڏي حلق.

ددي پنڄه صفتونه دي. ۱- همس ۲- رخوت ۳- استفال ۴- انفتاح ۵- اصمات
خاء حلقی حرف ده حڪه جي راوزي ديورته حصي ڏي حلق

هغه حصه جي حوالي ته نري ده دد ۶ پنڄه صفتونه دي.

۱- همس ۲- رخوت ۳- استعلاء ۴- انفتاح ۵- اصمات.

ڊال حرف نطمي لساني دي حڪه چه راوزي دڙبي دسر
اود ڏٺا يا عليا د بيخو ڏي ڪله جي داسر دڙبي دڏٺا يا عليا و طرفته پورسي

اودده شپڙ صفتونه دي. ۱- جهر ۲- شدت ۳- قلفله ۴-

اصمات ۵- انفتاح ۶- استفال.

ڙال حرف لثوي لساني دي حڪه جي راوزي دڙبي دسر اودسرو
ڏٺا يا عليا. اودده پنڄه صفتونه دي. ۱- جهر ۲- رخوت

۳- استفال ۴- انفتاح ۵- اصمات.

را حرف ذلعي لساني دي و لڳي راوزي دڙبي دشا ڏي اود
هغه برابردي وڙي ڏٺا يا عليا. اوددي ۶ صفتونه دي

۱- جهر ۲- توسط ۳- انفتاح ۴- استفال ۵- اذلاق ۶- انزا ۷- کیر
نر حرف صغیر لسانی ده محکمی راوزی د طرف مخند د ژبی او
 د مابین مخند د ثنایا علیا او ثنایا سفلی - اود نراء شپږ صفتونه
 دی ۱- جهر ۲- رخوت ۳- استفال ۴- انفتاح ۵- اصمات ۶- صغیر
سین حرف صغیر لسانی دی ولی چی راوزی د ژبی د سراود
 سر و مخند د ثنایا علیا او ثنایا سفلی اودده شپږ صفتونه د پته
 ۱- همس ۲- رخوت ۳- استفال ۴- انفتاح ۵- اصمات ۶- صغیر
شین حرف شجری لسانی دی محکمی راوزی د مابین مخند
 د ژبی چه برابر دی د لوړتا لوسره اودده شپږ صفتونه دی
 ۱- همس ۲- رخوت ۳- استفال ۴- انفتاح ۵- اصمات ۶- قفتی
صاد حرف صغیر لسانی دی ولی چی دی ادا کیری د سر
 مخند د ژبی اود سر و مخند د ثنایا علیا او سفلی - دده شپږ صفتونه
 دی ۱- همس ۲- رخوت ۳- استعلاء ۴- اطباق ۵- اصمات ۶- صغیر
ضاد حوک وانی چید ا حرف شجری دی ولی چی راوزی د اول
 ارنج مخند د ژبی په اوږد والی ددی ارنج و نزدی اضر اسوته
 وراسته یا چپه طرفته یا دد وارو مخند په یو وار - اودده هم
 شپږ صفتونه دی .

۱- جهر ۲- رخوت ۳- اطباق ۴- استعلاء ۵- اصمات ۶- استطان
طاء حرف فطری لسانی دی له سببه دراوتل اودده د ژبی د
 سراود بیخو مخند د ثنایا علیا کله چی د ژبی سرد لوړتا لو و خواته
 لوړته سی . د طاء شپږ صفتونه دی ۱- جهر ۲- شدت
 ۳- استعلاء ۴- اطباق ۵- اصمات ۶- قلقله .

ظاء حرف لثوی لسانی دی ولیچی دی اداکیری دژبی دسترخ
سره دسروو ثنایا علیا - اود ظاء پنجره صفتونه دی - ۱- جهر
۲- رخوت ۳- استعلاء ۴- اطباق ۵- اصمات -

عین حرف حلقی دی مگه چه راوزی دحلق دما بین مگه
اودده پنجره صفتونه دی - ۱- جهر ۲- توسط ۳- استفال
۴- انفتاح ۵- اصمات -

غین - حرف حلقی دی ولیچی دی اداکیری دپورته حصی
مگه دحلق هغه حصه چی نزدی ده خولی ته - اود غین پنجره
صفتونه دی - ۱- جهر ۲- رخوت ۳- استعلاء ۴- انفتاح ۵-
اصمات -

فاء حرف شفوی دی دجهته دراوتلودی دلانندی شونوی
دلس اود ثنایا علیا دسروو مگه - اوددی پنجره صفتونه دی -

۱- همس ۲- رخوت ۳- استفال ۴- انفتاح ۵- اذلاق -
قاف حرف لهوی دی ولیچی دی اداکیری دپای مگه
دژبی چی کله د لوزیتا لویتکر و خوری - اوصفتونه به شپن دی -

۱- جهر ۲- شدت ۳- استعلاء ۴- انفتاح ۵- اصمات ۶- قلقله
کاف حرف لهوی لسانی دی دجهته دادا کیدوده دپای
مگه دژبی لانندی تر مخرج دقاف برابر د لورتا لوسم - اوصفتونه
به پنجره دی - ۱- همس ۲- شدت ۳- انفتاح ۴- استفال ۵- اصمات

لام حرف ذلیقی لسانی دی مگه چی دی اداکیری داول مگه د
حافی چه برابر دپورته تالوسره دی - اودده شپن صفتونه دی
۱- جهر ۲- توسط ۳- استفال ۴- انفتاح ۵- اذلاق ۶- انحراف

هيم حرف شفوی دی حکہ چي داميم ادا کيري دشوندا نود
ما بين نغز سره ديوڄای والی دشوندا و۔ اوڊده پنڄه صفتونه دی
۱- جهر ۲- توسط ۳- استفال ۴- انفتاح ۵- اذلاق۔

نون حرف ذلتي لساني دی ولي چي دی ادا کيري د ثلج د
کناري نغز دلا م تر مخرج لاندي۔ اوڊده پنڄه صفتونه دي۔
۱- جهر ۲- توسط ۳- استفال ۴- انفتاح ۵- اذلاق۔

واو غير مده۔ حرف شفوی دی حکہ چي ادا کيري د ما بين
نغز دشوندا نوسره دغز خلاص والي دشوندا نواوڊده شپن
صفتونه دی ۱- جهر ۲- رخوت ۳- استفال ۴- انفتاح ۵- اصمات ۶- لين۔

هَاء حرف حلقی ده حکہ چي ادا کيري د حلق د پاي نغز يعني
د حلق هغه حصه چي د سينی وڄواته ده۔ دده پنڄه صفتونه دي
۱- همس ۲- رخوت ۳- استفال ۴- انفتاح ۵- اصمات۔

ياء غير مده۔ حرف شجری دی ولي چي ادا کيري د ما بين نغز د
ثلي هغه چي برابر د لور تا لوسره دی اوڊدي شپن صفتونه دي۔
۱- جهر ۲- رخوت ۳- استفال ۴- انفتاح ۵- اصمات ۶- لين۔

واو، ياء، الف، چي مده وي نو مخرج ددوی جوف دخولي
دی يعني دخولي هغه خالی ځای۔ دا حروف حروف مده دي۔ او
ددوی پنڄه صفتونه دي۔

۱- جهز ۲- رخوت ۳- استفال ۴- انفتاح ۵- اصمات۔

پر همدغه ځای پوره سو بحث د محارجو
او بحث د صفاتو وَاللَّهُ أَكْلَمُ بِالْقَوَابِ

فصل په بيان د تفخيم او ترقيق کي

پوه سه: چي د تفخيم تعريف په اصطلاح کي د قراو ورايستل د حرف دي په سختي سره چر خولر دده په آواز دکله سي.

او ترقيق په اصطلاح کي د قراو و تلفظ کول دي په حرف سره باريک چي دده په آواز نه دکيري.

او حروف هجاء و دوه قسمه ته تقسيم ي.

۱- قسم منخم.

۲- قسم مرقق.

کوم چي اول قسم منخم دي هغه او حروف استعلاء چي پري قول کي جمع کرل سوي دي، خُصَّ ضَغِيظٌ قِيْظٌ، په دي اووه حروفه کي زيات منخم حروف خلور حروف مطبقة دي.

او د تفخيم شپږ مرتبي دي

۱- قوي تفخيم هغه وخت دي چي د حروف مفتوح او وروسته يه الف هموي لکه خَاشِعِينَ صَادِقِينَ قَانِتِينَ. او نور

۲- بيا هغه مرتبه چي زور وړي د حروف لکن وروسته يه الف نه وي لکه خَشِيَ فَعَدَ غَفَرَ او نور داسي.

۳- هغه مرتبه چي د حروف ساکن وي وروسته تر زور يا پلين راسي لکه اَخْرَجَ، يَنْقَطُونَ، لِيَنْطَفِئُوا. او نور.

۴- هغه مرتبه چي د حروف ساکن وروسته تر کسو اصلي يا عارضی راسي لکه اَفْرَغَ، اَنْ اَقْتُلُوا، اَوْ اَحْرَجُوا، بَغِيغَ، اَطْعَامُ او امر تب په تفخيم کي دغين، خاء اوقاف تاثیر کوي، او په پاته

خلو حروف مطبقہ کی تاثیر نہ کوی۔

او پہ عین خاء قاف کی پہ حال دما قبل د کسری بنہ نرف والی دی
د د پے حروف او د انرم والی پہ مناسبت د کسری دی کہ خہم دا حرف
پہ اصل کی منغم دی۔ لکن ترفیق د دوی پہ حال د کسری دما قبل
راجح پہ قرأت او خوند و رہہ تلفظ کی دی پہ نزد اہل اداء۔

۲۔ دوہہ قسم مرقق دی۔

مرقق (بڑیک) د حروف ہجاء نخج ذؤۃ ولشت حروف دی۔ یعنی ما
سواد حروف استعلاء نخج چی او وہ دی۔ ر کم چی کم کی ذکر وس
او دا حروف راجع کریدی بعض قرأ و پید دی لاندی بیت کی۔
ثَبَّتْ عِشْرُ مَنْ جَوَّدَ حَرْفَهُ اِدُسْتَلْ شَكَا۔

نودا مذکورہ دوہ ولشت حروف مستفہ دی باریک ویل کیری۔ ماسوا
د لام۔ او راء۔ نخج چی دوی پہ بعض اوقاتو کی د ک (تفہیم سو
ویل کیری۔ ہذا رنگہ الف مدہ چی ہجہ تابع دما قبل دی کچیری
دروستہ تر حرف منغم راسی نودی ہمہ د ک ویل کیری لکہ
الْقَائِنَتَيْنِ الْحَاشِعَيْنِ الصَّابِرَيْنِ او پہ مثل د د ہے۔
او کچیری د الف مدہ وروستہ تر مرقق (نرم) حرف مرقق راسی
نوہلتہ باریک ویل کیری لکہ لَّا اُقْسِمُ بِآيَاتِهَا۔ هَا اَنْتُمْ
اونور ہم پر دی قیاس کہ۔

فصل پہ بیان د حکم د لام، او، ہا کی

پوہ سہ: چی لام او راء دوارہ حروف مستفہ دی او اصل پہ دوی کی

ترقیق ترمو والی دی۔ لکن کله کله دوی دک ویل کبری اودا
دک والی قی عارضی دی۔

اودا تغیر یہ پہ مناسبت دھنجرکا تودی چی پرلام اوراء
باندی راچی۔ دلفظ اللہ جل جلالہ دلام قاعدہ۔

اللہ

دلفظ اللہ غنہ مخ کی چی کله فتح زور، یا ضمہ پین، وی نولتہ
لفظ د اللہ کی لام دک ویل پکاری دی۔ لکم الی اللہ۔ وَاَسْمَاءُ،
وَاللّٰهِ، عَبْدُ اللّٰهِ یَعْلَمُ اللّٰهُ، وَاِذْ قَالُوا اللّٰهُمَّ یَا پنه مثل ددی
اوماسواددی دوو حال توخخہ پہ حال د کسرہ کی باریک ویل
کبری لکہ بِسْمِ اللّٰهِ، وَبِاللّٰهِ، وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ، قُلِ اللّٰهُمَّ، اونور
پہ مثل ددی۔

قاعدی دل یعنی دک یا باریک ویلو کبری

ھر کله چی پر اوباندی زور یا پین وی هلتر ا دک ویل کہ حالت
د وصل وی کہ دوقف لکہ عَرَبًا، اَثْرَابًا، وَاَنْظُرُوا، وَاَصْبِرُوا
اَمْرًا، اَجْرًا، اونور پہ مثل ددی۔

اومہداریتکہ را دک ویل کین ی کله چی راساکنہ وی او مخکی تر رازور
یا پین وی لکہ تَرْهِنُونَ، وَقَرْنَ، وَقُرْآنَ، وَتَرْهَمَهُمْ۔
اوپہ مثل ددی نور مثالونہ۔

اومہداریتکہ را دک ویل کین ی کله چی راساکنہ کر لسی دوقف لہ
سببہ او مخکی تر رازور یا پین وی لکہ جَاءَهُمُ النَّذْرُ
لِيَكُنَّ الْقَدْرُ بِالْبَشْرِ وَالْقَمْرُ دُسْر۔ اونور پہ مثل ددی
راء دک ویل کین ی کله چی راء ساکنہ سی ہوقف کینی اوددی را او

مضموم یا مفتوح حرف پہ ما بین کی و او ساکنہ او یا الف واقع سی
 لکہ الْأَبْرَارُ، الْأَخْيَارُ، عَفُوزٌ، شَكُورٌ. او نور پہ مثل ددی۔
 راء۔ د کہ ویل کیری کلہ چی ر ساکنہ او مخکی یہ زیر وی لکن دازیر
 عارضی وی لکہ۔۔ الْبَدِي ارْتَضَى، اَمْرًا تَابُوا، اِنْ اَرْتَبْتُمْ،
 راء۔ د کہ ویل کیری کلہ چی ر ساکنہ او مخکی زیر اصلی وی لکن
 وروستہ تر راء حرف دحروف مستعلیہ ووخجروی پہ راپتی متصل
 او دحرف استعلاء مکسور نہ وی لکہ فِرْطَائِسَ. اِرْصَادًا

لَبِا الْمِرْصَادِ۔ فِرْقَةٌ۔ ^{جلالہ} کُلُّ فِرْقٍ، چی پہ سورۃ شعراء کی
 او پہ دی قول کی د خدائی، او تغخیم دوارہ جائز دی۔ اما تغخیم
 لہ دی سببہ چی وروستہ تر امتلا حروف دحروف مستعلیہ و
 تخجرا غلی دی۔ او ترقیق پہ دی چی ہجہ حرف استعلاء مکسورہ دی
 یا پہ سبب د دو و کسرو چی وروستہ او مخکی تر راء غلی دے
 لکن ترقیق یہ اولی اوسپک دی پہ تلفظ کی۔

او ہمدارنگہ راء پہ دی قول کی د خدائی کی، اَدْخُلُوا مِصْرَ، او
 «عَيْنَ الْفُطْرِ»، نوبعض علماء وانی چی دلتہ پہ دوارہ کلما تو کی
 پہ حالت دوقف کی ترقیق اولی دی ولی چی دوی اعتبار و رکوی
 ہجہ کسرہ اصلی تہ چی مخکی تر راء دہ۔ او کو حرف استعلاء چی پہ
 منع دراء او د کسری دی ہجہ اعتبار نہ و رکوی۔

او بعض علماء دوارہ وجہی روا بولی۔ تغخیم پہ دی اعتبار چہ
 دوی اعتبار و رکوی ہجہ حرف استعلاء تہ چی ما بین دراء او د کسری
 دی۔ او ترقیق پہ اعتبار دی چی راء ساکنہ او مخکی فی زیر دی قطع

نظر د حرف استعماله څخه۔

او بعض علماء په مِضَر کی و تفخیمه ته ترجیح ورکوی او په عَيْنِ الْقَطْرِ
کی ترفیق ته په حالت دوقف کی ولیچی په دی صورت کی دوی
خپله دراء حرکت تما اعتبار کوی نوپه مِضَر کی پر را باندی نژور دی
او په عَيْنِ الْقَطْرِ کی پر را باندی زیردی۔ اودا قول غوره دی۔

«رأء مکسوراً»

او که پر را باندی زیروی نو دا را باریکه ویل کیږی په وصل کی
که د ازیر اصلی وی او که عارضی وی۔ دا اصلی زیر مثال لکه اَلرِّجَالُ
اَلرِّزْقُ، وَ فِی الرَّقَابِ۔ وَقَرِيبٌ۔ او که زیر عارضی وی لکه
اَنْذِرِ النَّاسَ، وَ اذْكُرْ سَمَ، وَ ذَرِ الدِّينَ۔ او نورپه مثل ددی۔
اَوْ هَلْ اَرْنٰكَ رَأءَ بَارِيكِهِ وَيَلْ كِيږی کله چی راء ساکنه وی او ښکلی کسره
په داغه کلمه کی وی او وروسته تر راء ساکنه حرف استعماله په داغه
کلمه کی نوی او ښکلی کسره اصلی وی۔ لکه فِرْعَوْنُ، مِرْيَتَا۔

اَوْ هَلْ اَرْنٰكَ رَأءَ بَارِيكِهِ وَيَلْ کيږی کله چی راء ساکنه ښکلی زیر او وروسته
حرف استعماله په بله کلمه کی وی۔ لکه فَاصِبْرٌ صَبْرًا، اَنْزِقُوْكُمْ
وَلَا تَصْعَقُوْكُمْ۔

اَوْ هَلْ اَرْنٰكَ رَأءَ بَارِيكِهِ وَيَلْ کيږی کله چی راء دوقف له کبله ساکنه سی او
ښکلی تر راء ساکنه وی که تر راء ښکلی زور وی او که زیروی لکه
خَيْرٌ، لَأَصْبِرُ، وَالطَّيْرُ۔ فَدَيْرٌ، بَعِيْرٌ، حَبِيْرٌ۔
او هم نورپه مثل دد به، وَاللَّهُ اعْلَمُ۔

کتبه بیده احقر فصل الحق حَقَّانِي خَامِرَاتِ جَلَمَعَه تَجْوِيْدَ الْقُرْآنِ

فصل دئی پہ بیان د حکمہ دنون ساکن اوتونین

پوہ سہم: جی نون ساکن اوتونین لو پنچہ حکمہ دہی.

۱- اظہار حلقی ۲- اخفا حقیقی ۳- ادغام بغضہ ۴- ادغام بلاغضہ ۵- اقلاب.
 (ا) اظہار پہ لغت کی بیان تہ وائی۔ او پہ اصطلاح کی البتلا حرف
 دی لہ خپل مخرجہ غنہ بیلہ عتی۔

اوحروف اظہار حلقی شپہر دی۔ ۱- ہمزہ ۲- ہاء ۳- عین ۴- کاء
 ۵- غین ۶- خاء۔ ہر کلمہ جی داشپہر حروف دنون ساکن اوتونین
 وروستہ راسی دہی تہ اظہار حلقی ویل کیری۔ خواہ کہ دانون
 ساکن اوحروف حلقی پہ یوہ کلمہ کی وی او کہ پہ دوو کلمو کی وی۔
 مثال دوو کلمو کہ مَن اَمَن، مَن ہَادِ، مَن حَیْدِ، مَن غِلِ،
 مَن حَیْرِ مَن عِلِمِ۔

اومثال دیوی کلمی لکہ یَسَاوَن، یَنہَوَن، یَنعِقُ، وَتَنجِتُونَ
 فَسَيَغْضُونَ، وَالمُحَنَّقَةُ۔ اونور مشابہہ دہے۔

اومثال دتوین ددی شپہر و حروفوسرہ۔ رَسُوْلُ اَمِيْنٍ، جُرْفِ ہَارِ
 سَمِيْعٌ عَلِيْمٌ، تَجَانٌ حَاصِبٌ، عَزِيْزٌ غَفُوْرٌ، عَلِيْمٌ حَيِيْرٌ، اونور
 پہ مثل ددی۔ اوتونین بیلہ دوو کلمو نہ راجی لکہ پہ دی ذکر
 سوی مثالو کی۔

فرق پہ مابین دنون ساکن اوتونین

۱- داچہ دنون ساکن ثابتہ پاتہ کیری خطا اولفظا پہ وصل اووقف کی
 اوتونین پہ لفظ او وصل کی ثابتہ پاتی نہ پہ خط اووقف کی۔

بیت۔ حرف حلقی شش بردای نورعین۔ ہمزہ ہاء، عا، غا، عین، غین ... مقالہ مفرد

۲۔ داچی نون ساکن پہ حالت کی دو قف پہ نون سرہ ویل کی بی او تنوین کہ
دوہ زورہ وی پہ الف سرہ بدلیں بی لکہ اَعْنَابًا۔
۳۔ اخفاء۔ داخفاء لغوی معنی دہ پتھوائی۔ اوپہ اصطلاح کی یوحا
دی پہ ما بین داظهار او ادغام کینی چی خالی وی د کشدید مخ سرہ
ابقاء دغنی پہ اول حرف کی
حروف داخفاء پنچلس اچی جمع کوی بی ستاد قول۔
سَبْعَرَصَدًا فَتَقِ ضَمَطًا شَدًّا۔

ھر کہ چی ددی پنچلسو حروفو مخ تہ نون ساکن او یا تنوین راسی نوپی
تہ اخفاء حقیقی وائی کہ پہ یوہ کلمہ کی وی کہ پہ دوو کلمو کی وی۔
مثال ددو و کلمو لکہ مِنْ سَمْتِهِ۔ مَنْ تَابَ، مَنْ جَاءَ، فَإِنْ زَلْتُمْ
وَمَنْ صَلَحَ، مِنْ دَابَّتِهِ، فَإِنْ فَعَلْتَ۔ مِنْ ثَمَرَةٍ، مِنْ قَبْلِ، مِنْ فُجْرٍ
مِنْ طَيِّبَاتٍ، مَنْ مَكَلْتُمْ، فَمَنْ شَاءَ، مِنْ ذَكْرِ۔ اونور۔
مثال دنون ساکن پہ یوہ کلمہ کی لکہ اِنْسٌ، اَنْتُمْ، نُنَجِّي، اَنْزَلَ
يُنْصِرُونَ، اَنْدَادًا، مِنْكُمْ، يُنْفِقُونَ، مَنْثُورًا، يُنْقِصُونَ۔
مَنْضُودًا، يُنْطِقُونَ۔ يُنْظَرُونَ، اَنْشَاكُمْ، مُنْذِرًا۔ اونور مشابہ
۔ او مثال دنوین ددی پنچلسو حروفو سرہ۔

فَوَجَّ سَأَلَهُمْ۔ قَوْمٌ لُعْنَتُونَ۔ قَوْمًا جَبَّارِينَ۔ يَوْمُئِذٍ زُرْقًا،
قَوْمًا صَالِحِينَ۔ قَنَازٌ دَانِيَةٌ، يَوْمًا كَانَ، وَاحِدَةٌ فَيَادَاهُمْ
شَهِيدَانٌ، صَالِحًا قَالَ، وَسَمَةٌ فِيْزَارًا، حَلَالًا طَيِّبًا، ظِلًّا ظَلِيلًا،
أُمَّةٌ شَهِيدًا، يَتِيمًا ذَا مَقْرَبَةٍ۔ اونور مشابہ ددی۔

۳۔ ادغام۔ دا دغام لغوی معنی دہ داخول دیوشی پہ بل شی کی
اوپہ اصطلاح کی داخول دحرف ساکن دی پہ متحرک کی پہ دابی

شان سره ڇي دواڙه يو حرف مقرر ڪيو وڃي ٿو. اوڙهه وڙهه باندی ڀڄه
يوه ڀڄه پور ٿي ڪيري.

(حروف داد غامر شپڙي)

ڇي مجموعي ڏهه ڀڄن سان، ڀڄه ڏي شپڙي وڙي داد غامر ڪول ڪيري
ڀڄه ڇولون وڙي داد غامر سر ڏغني ڇي مجموعي ڏهه ڀڄن سان.

هر ڪله ڇي دنون ساکن اوڙون وڙهه ڏي حرف ڏي حرفو ڏغني
راسي لکه **وَمَنْ يَعْمَلْ - لَنْ نُصَيِّرَ، وَمَنْ مَعَهُ، مَنْ وَجِدَ،**
اونور ڏي مشابهه.

اومثال دنون لکه **مَسْعَبَةُ يَتِيمًا، حِطَّةٌ لَعَفْرُكُمْ، بِحِلْمَةٍ مِنْهُ**
ڪيترن ڀڄن سان، اونور مشابهه ڏي.

او داد غامر هفتو ڇي ڀڄه ما بين ڏو وڙهه ڪول وڙي اوڙون
ڀڄه ڇولون. او ڪه ڇيري دنون ساکن يا تنون وڙهه حرف ڀڄن سان
ڀڄه ڇولون ڪي راغله هلتا يا داد غامر نه ڪيري بلڪه هلتا اظهار ڪيري او
ڏي اظهار ته اظهار مطلق وڙي.

۴- داد غامر ڀڄه ڏغني. ڏي ڏو حرفه ڏي. لام، ر. هر ڪله ڇي دنون
ساکن اوڙون وڙهه ڏو حرفه راسي هلتا داد غامر ڀڄه ڏغني
ڪيري لکه **مِنْ لَدُنْ، مِنْ رَبِّهِمْ.** دامثال دنون ڏي اومثال
دنون لکه **هُدًى لِلْمُتَّقِينَ، عَفْوٌ رَحِيمٌ.** اونور ڀڄه ڏغني.

۵- اقلاب. لغوي معنيٰ اقلاب ده (اڙول). او ڀڄه اصطلاح
ڪنهي اڙول دنون ساکن اوڙون ڏي ڀڄه ميسر سر ڏغني.

له اوڙهه ڇي داد غامر نه ڪيري نه ڏي سببه ڇي ڪه ڇيري داد غامر وڙهه ڀڄه الباس ڏغني
سر راڻي يعني بيان معلوم ڪيري ڇي دلوي يا دمضاعف ڏي او ڪه ڀڄه قاعده ڏغني دنون داد غامر سر ڏغني
(مترنزل الحق حقا في غنسر الباري)

په ليکلوکي نه بلکه په تلفظ کي - داقلاب يو حرف دی يعنی
 بَاء - هر کله چې دنون ساکن يا تنوين وروسته باء راسي هلته
 اقلاب کيږي که په يوه کلمه کي وي که په دوو کلمو کي وي مثال نون
 په يوه کلمه کي اَنْبَاءُ هُمْ - مثال دنون په دوو کلمو کي لکه مِنْ بَعْدِ
 مثال دتنوين دباء سَمَّ جَزَاءُ لِيَمَّا، عَلَيْهِمْ لِيَمَّا. او نور ددی په مثل.
 وَاللَّهُ اعْلَمُ بِالصَّوَابِ

فصل په بيان د احکامو دمهم ساکن کي

پوه سکه: چې ميم ساکنه لره دري حکمه دی -

- ۱ - اظهار شفوی ۲ - اخفاء شفوی ۳ - ادغام صغیر مثلین -
اظهار شفوی - د ۲۸ حروف هجاء مخد باء - او سیم - علاوه
 که بل خر حرف راغلی هلته دمیم ساکنه په اظهار سَمَّ و پیل پکار دی
 اود اظهار حروف شپږ ویشته دی - مثالونه دمیم ساکنه دد په
 شپږ ویشته حروفو سره لکه - اَمْ اَتَيْنَاهُمْ، تَعْرُونَ، اَهُمْ خَيْرٌ،
 فِي دَارِكُمْ ثَلَاثَةٌ، اَمْ جَعَلُوا، عَلَيْهِمْ حَافِظِينَ، لَهُمْ دِينُهُمْ
 رَبُّكُمْ ذُو رَحْمَةٍ، تَعْرُونَ، اَمْ رَاغَتْ، او نور په مثل ددی -
 اظهار شفوی په يوه کلمه اود دوو کلمو په مابین کي راتلای سې -
اخفاء شفوی -

ددی يو حرف دی چې باده هر کله چې دمیم ساکنه وروسته باء راسي
 هلته اخفاء شفوی کيږي لکه وَهُمْ بِالْآخِرَةِ فَسَبَّوهُمْ بِأَعْمَلِهِمْ
 اخفاء شفوی بيله دوو کلمو نه سې راتلای - مثالونې ذکر سوه -

ادغام صغیر مثلین - ددی بحرف دی مکہ چی دمیہ ساکن وروستہ
بل میہ راسی نوصلتہ ادغام کینی دی تہ ادغام صغیر مثلین وائی
مثالی لکہ **وَلَكُمْ مَا كَسَبْتُمْ لَهُمْ مَا يَشَاءُونَ**۔

ادغام صغیر مثلین داری چی دوہ حرفہ پہ مخرج او صفت کینی یووی
اول ساکن ثانی متحرک وی مثالی لکہ **إِذْ هَبَّتْ بَيْكُنَا بِي، فَأَرْجَتْ
تِجَارَتُهُمْ، فَدَخَلُوا، وَإِذْ كُرِّرْتُكَ، فَقُلْ لَهُمْ، يُدْرِكُكُمْ، يُوجِبُهُ
لَنْ تَدْعُوا** او مشابہ ددی۔

اوکہ داروہ حرفہ دواہ متحرک ویا ورتہ مثلین کبیر وائی مثالی
**رَبِّ بِنَا أُنْعَتِ، ذِكْرُ رَحْمَتِي، ثَلَاثُ ثَلَاثَةٍ، مَنَّا سِكْمُ،
جِبَاهُهُمْ، الرَّحِيمِ مَالِكِ،** انور ددی مشابہ۔

فصل پہ بیان دمّتقاربین او متجانسین کی

پہلوسہ: چی متقاربین ہر ہفہ دوہ حرفہ دی چی پہ مخرج کی سرہ نزدی
وی او پہ صفا تو کی سرہ جلاوی۔ یا پہ مخرج او صفت دواہ و کینی
نزدی لکہ، لام، او، راء، مثالی لکہ **قُلْ رَبِّ**۔

ودی تہ ادغام صغیر متجانسین وائی۔ ادغام پہ دی چی اول پہ دوہم
کی پتت سو متقاربین پہ دی ورتہ وائی چی نزدی دپے پہ مخرج او
صفت کی۔ صغیر پہ دی ورتہ وائی چی اول ساکن او دوہم متحرک
دی۔

اوکہ دواہ متحرک وی یا متقاربین کبیر ورتہ وائی۔ لکہ **رُسُلُ رَبِّكَ
قَالَ رَبِّ**، انور مشابہ ددی۔

او لکه ذال ڇي دزاء سره راسي لکه **وَأُذْرَيْنَ**، اوتو رددي مشابه۔
 او لکه قاف دڪاف سره مثال ئي **أَلَمْ تَخْلُقْهُمْ**، سورة مرسلات۔
 پردي لفظ کي دوي وجهي جا ئز دي۔

۱۔ دا ڇي تلفظ په کاف سره داسي وسي ڇي دلوي قاف هنج ظهر،
 د صفت نه سي پيا ته دهه ته ادغام متقار بين ڪامل اوتامو لئ
 ۲۔ دا ڇي تلفظ په قاف داسي وسي ڇي دا اول حرف يوصفت بشاره
 سي ادغام خالص نه وي دهه ته ادغام متقار بين ناقص وائ
 هدا رنگه پردي نور قيا س ڪه۔

متجانسين - دا ادغام دوو داسي حروف دوي ڇي متفق په مخرج
 کي او مختلف په صفت کي وي ياددي عڪس پر قول د بعض علما وو۔
مثال ئي لکه ادغام ذال په تاء کي لکه **قَدْ تَبَيَّنَ**۔

ادغام پردي ورته وائ ڇي اول مدغم دوهم مدغم فيه دي۔ متجانسين
 پردي ورته وائ ڇي په مخرج کي اتحاد او په صفت کي اختلاف دي
صغير حڪم ورته وائ ڇي اول ساکن اوثاني متحرك دي۔
 اويادغام د تاء په دال کي لکه **أَثْقَلْتَ كَعَوْسِكَا** نودي ته هم ادغام
 متجانسين صغير وائ۔

يا لکه ادغام د تاء په طاء کي مثال ئي **وَقَالَتْ طَائِفَةٌ** دي ته هم
 ادغام متجانسين صغير وائ۔

يا لکه ادغام ذال په طاء کي يا ادغام د تاء په ذال کي مثال ئي
 لکه **إِذْ نَطَلُوا - يَلَهْتُ دَالِكَ**، يا ادغام د باء په ميم کي لکه
إِزْكَبَ مَعْنَا۔

او ڪو مڇي ادغام د طاء دي په تاء لکه **بَسَطْتَ، أَحَطْتُ، كَوَّضْتُ**

مَا فَتَرْتُمْ - نوپه دي څلورو څلورو اڏام متجانسين ناقص دي -
 اڏام ځکه چې اول په دوهمه کي پټ دي - متجانسين ځکه چې
 اتفاق په مخڅخه او اختلاف په صفت کي لري - صغیر ځکه چې
 اول ساکن ثاني متحرک دي - ناقص ځکه چې تلفظ د طاء په منځ
 کي د اظهار اود اڏام دي - يعني دلته نه پوره اڏام دي چې طاء په ساء
 سره بدل سي بيله ظاهره کيدو يو صفت - اونه اظهار چې طاء دي
 پوره د صفا تر سره اداسي -
 اونور هم پر دا غه قياس کره . . . وَ اِنَّهُ اَعْلَمُ بِالصَّوَابِ

فصل دي په بيان د حکم د غني کبني

پوه سه: چې غنه يو او ازدي چې ډيزي د دننه رښي، خنښوم غنه
 راوځي د ثلث کار نسته په کبني - او قراووپه اندازه کي د غني اختلاف
 کري دي -
 خوشهوره په نزد د علما وود د په فن داده چې د غني مقدار دوه حرکت
 دي اود اقبول وړ د اعتماد او اتفاق دي - اوبعض وايي چې د غني
 مقدار يونيم حرکت دي - اوپه دي قول باندي عمل هغه وخت دي
 کله چې قرائت په "حدا" سره وي -
 اوبعض قراء تر دري حرکت پوري غني ته جواز ورکوي - اوپه د په
 قول سره عمل په نون مشد د او ميم مشد د کبني دي - ولي چې
 په دوي دوو کبني غنه اصلي ده او که حالت د وصل وي که د وقف په
 دوي کبني غنه لازمه ده - پر خلاف دهغه غني چې په اخفاء يا

اقلاب کی حکمہ چوہلنتہ غنہ عارضہ و لیچی کہ چیری مدغم او مدغم
 فیہ نہ وی نوغنه نہ کیری لہ ہدی وجہی غنہ پہ کینی ترد و و
 حرکتو نریا تہ جائز نہ دہ - اوپہ نون مشدد او میوم مشدد کی کہ
 غنہ ترد و حرکتو نریا تہ سی ہیغہ باک نستہ دو وجہی دغنه اصلی -
 وَ اِنَّکُمْ عَلَیْمٌ بِالْاَصْوَابِ

فصل پہ حکم کینی دلام الچی شمسئی یا قمری دئی اولام دَ فعل اولام دَ هَلْ اوبَلْ

پہ سہ : چی لام دال پرد و ہستہ دی .
 ۱ - قمریہ - ۲ - شمسئیہ -

لام قمریہ ہغہ دی چی کلمہ داخل سی پر کلمہ بانندی نوغنه لام مظاہری
 اود ۲۸ حروف ہجاء غنہ خوارس ۱۴ دی چی مجموعہ یرہ ستا
 دا قول اِنْبَجَّکَ وَ حَفَّ عَقِیْمَہ -

دا حروف مسملی پہ حروف قمریہ و وسرہ دی اودا حروف کی لام
 ظاہرہ کیری مثال لکھ اَلْمُرُّ، اَلْبُرُّ، اَلْعِیْبُ، اَلْحَمْدُ
 اَلْجَنَّةُ، اَلْکَرِیْمُ، اَلْوَلِیُّ، اَلْخَالِقُ، اَلْفَتْحُ، اَلْعَلِیْمُ، اَلْقَادِرُ،
 اَلْیَوْمُ، اَلْمَلِکُ، اَلْهُدٰی - اونور پہ مثل دد ہے -

لام شمسئیہ ہغہ دی چی کلمہ پر یو کلمہ بانندی داخل سی نوالف لام
 نہ ظاہری بی بلکہ پہ ما بعد کی مدغم کیری او حروف فی خوارس
 دی چی پہ دی شعر کی جمع سویدی
 طَبَّ ثُمَّ صَلِّ رِحْمًا تَغْزِیْفُ ذَا الْعَمْرِ دَعِ سُوْعَ طَبِّ زُرَّ تَرَبِّیًّا لِّلکَرِیْمِ

ددی حروف اول اول حرف مراد دی نوخوار لس حروفہ سہوہ.
مثالونہ دی دادہے۔ وَالطَّيِّبَاتُ، التَّوَابُ، وَالصَّالِحَاتُ، الزَّهْرَاءُ،
التَّوَابُ، وَالصُّحُفُ، التَّزَكُّرُ، التَّجْمُ، التَّهْرُ، التَّسْمَاءُ،
وَالطَّمَاءُ، التَّزْرَاعُ، التَّسْهَيْدُ، التَّلِيلُ، اومشابه ددہے۔
- لام د فعل -

اوهغلام چي واقع سی پر فعل ماضی یا امر باندی هغه ظاهریری
اودہے کہ لام فعل ویل کیبری دفعل مثال لکہ۔ فَالْتَقَى
فَالْتَقَمَهُ، وَجَعَلْنَا، فَعَلْنَا، أَرْسَلْنَا، قُلْنَا، قُلْ، نَعَمْ.
وَالْيُوفُونَ، وَالْيَطْوَفُونَ۔ اونور پہ مثل ددی۔

د لامهہل اوبکل حکم

دہل اوبکل لامونہ پہ خپل مثل کی مدغہ کیبری۔ اوهمدارنگہ
ادغام کیبری پہ ہراء کی پرمذہب دحفس رحمتہ اللہ علیہ۔
اوپہ نورو توو حروفوکی ظاہریری مثال دادغام دلام لکہ
هَلْ كُمْ، بَلْ لَا يَخْفُونَ، بَلْ تَرَجُمُ، قُلْ لَا يَعْلَمُ،
قُلْ زَيْبٌ۔ اونور مشابہ ددہے۔

فصل پہ بیان دمداواقسامو دمدا کی

پہوہ سہ؛ چت مد لغوی معنی دہ اوبزدوالی اوزنیات والی دی
اوپہ اصطلاح کی دقراوو۔ اوبزدوالی داواز دی پر یوحرف د
دحروف مدہ وو۔ اوحروف مدہ درجی دی۔ واو، الف، یاء۔
مدپردو قسمہ دی۔ ۱۔ مد اصلی ۲۔ مد فرعی۔

مد اصلی ہفہ مددی چی موقوف پر یوسبب نہوی۔ او تر حرف مدہ وروستہ ہمزہ اوسکون نہو پے۔

مد فرعی ہفہ مددی چی موقوفہ پر سبب وی۔

سبب مد فرعی: دم فرعی دوه سببہ دہی ۱- ہمزہ ۲۰۔ سکون
«انواع مد»

دمد بہ قسمونو کی دقراء و اختلاف دی ۱۔ بعضی قراء اقتسام دمدا تہ بول ۲۔ د بعضی قراووپہ نزد لٹ دہی ۳۔ او د بعضی قراووپہ نزد شپارس دہی۔ او بعضو قراووپہ نزد تردی ہمزہ نریات دہی۔

خود اختلاف حقیقی نہدی بلکہ اعتباری دی۔ او مد ہفہ قسمونہ چی مور دلتہ ذکر کری دپے ہفہ یوولس دی چی ہفہ نو
۱۔ مد طبیعی ۲۔ مد بدل ۳۔ مد متصل ۴۔ مد منفصل ۵۔ مد لازم ۶۔ کلی بخفف ۷۔ کلی مثل ۸۔ حرفی بخفف ۹۔ حرفی مثل او مد عارض للسکون ۱۰۔ مد عارض بالروم ۱۱۔ مد عارض للاشمام۔

مد طبیعی

چی نومریہ مد اصلی دی ہفہ مدی چی موقوف پر سبب نہو پے او اندازہ دمدا کو لویہ دوه حرکتہ ذہ نہ زیات تیرئی نہ کیری او حروف لی دری دپے۔ الف ساکنہ چی ما قبل یہ مفتوح و پے یا ساکنہ چی ما قبل یہ مکسور وی۔ او ساکنہ چی ما قبل یہ مضموم وی مثال یٰ لکد اقول دخدا یٰ جل جلالہ نوحیٰ ہا۔ قالاً۔ موسیٰ علیٰ سنی، انی، امری، اوپہ مثل دہے۔ او مد بدل دادی چی واقع سی ہمزہ ساکنہ وروستہ تر ہمزہ متحرکہ

هزه ساکنہ بدلہ کرہ پہ داسی حرف علت سرہ چی ہفہ دجلتس دماقبل د
حرکت وی یعنی کہ اولہ ہمزہ متحرکہ مفتوحہ وہ نوہزہ ساکنہ پہ الف
سرہ بدل لول پکاری لکہ اَمَنُوا چہ اصل یہ اَعْمَتُوا و ہمزہ ساکنہ
پہ الف سرہ بدلہ سوہ اَمَنُوا سوہ

اوکہ ماقبل د ساکنہ ہمزہ مضمومہ و نوہزہ ساکنہ پہ واوسرہ بدلیری
لکہ اُوْتُوا چی اصل یہ اُتُوا و ہمزہ ساکنہ پہ موافق دماقبل د
حرکت پہ واوسرہ بدلہ سوہ

اوکہ ماقبل د ہمزہ ساکنہ مکسورہ و بیاد ہمزہ ساکنہ پہ یاء سرہ بدلیری
لکہ اِئْمَانًا اصل یہ اِنْمَانًا و یاء ساکنہ او ماقبل یہ مکسورہ و
ہمزہ ساکنہ پہ یاء سرہ بدلہ سوہ اِئْمَانًا سوہ

سؤال: تاسو وویل چی پہ اَمَنُوا کی ہمزہ پہ الف سرہ بدلہ سوہ
نویا فریق پہ مابین دہمزہ او الف ستہ۔

جواب: فریق پہ مابین دہمزہ او الف دادی چی ہمزہ ہفہ دہ چی
متحرکہ او یا ساکنہ دہ چی ثرہ بہ حرکت و ربانندی کوی۔ او الف ہمیشہ
ساکن بی لہ خہ حرکتہ د ثرہ بی۔

سؤال: حروفہ مدہ او حروف لین خود ہے!

جواب: حروف مدہ دری دی الف ساکن ماقبل مفتوح او ساکن
ماقبل مضموم یا ساکنہ ماقبل مکسور۔ او حروف لین دوہ دے
واو او یاء ساکن چی ماقبل یہ مفتوح وی لکہ قَفِيَتْ، وَالْمَوْتُ،
وَالْبَيْتُ، وَشَيْءٌ، وَالسَّوْعُ۔ او نور ددی مشابہ۔

نوحکہ دحرف لین پہ وقف کی حکم مدعارض للسکون دی یعنی کہ چیری
حرف موقوف علیہ منصوب وی بوردی و جہی پہ کنبی جائز د ہے۔

۱- قصر ۲- توسط ۳- طول

او کہ حرف موقوف علیہ مجرور و نو بیاً پہ وقف کی خلوص و جہی جائز دی - ۱- قصر ۲- توسط ۳- طول ۴- قصر مع الروم - او کہ حرف موقوف علیہ مضموم و نوهلتہ او و جہی روادی -

۱- قصر ۲- توسط ۳- طول مع الاسکان ۴- قصر ۵- توسط ۶- طول سر د اشمام او ۷- قصر مع الروم -

سوال: تا سوحروف مدہ او حروف لین کی واو او یا ذکر کزہ او سزہ د ہے چی پہ حروف مجاہ کی دوہ واوہ او دوہ یاء نستہ -

جواب: واو او یاء پہ حروف مدہ کی بعینہ دغہ واو او یاء پہ حروف مدہ کی دی لکن د تکرار سبب ئی پہ سبب اختلاف د نظر دی و گورہ چی واو مدہ کی شرط دما قبل ضمہ دہ او پہ یاء کی دما قبل کسر دہ - او پہ حروف لین کی شرط فتحہ دما قبل دہ -

سوال: مد بدل شو حرکتہ دی -

جواب: مد بدل دوہ حرکتہ دی - خود لکھ داسوال پیدا کبری چی فرق پہ ما بین د مد طبیعی او مد بدل ثخہ سو!

جواب: مد بدل زیادت قبلوی پہ نزد د ورش او مد اصلی زیادت نہ قبلوی پہ نزد د تلو فتر او -

سوال: کورشی دی چی دلالت کوی پر زیادت د مد بدل -

جواب: ہفہ شی چی دلالت کوی پر زیادت د مد بدل و جرد د ہمزہ دی -

فصل پہ بیان د حکم د مد متصل او منفصل

پہ سزہ: چی حرکتہ و دو ستہ تحروف مدہ و ہمزہ راسی علتہ مد

کیری۔ بیانکہ چیری داحروف مدہ اوہزہ پہ یوہ کلمہ کی وی لکہ
 أُولَئِكَ، يَشَاءُ، أَبْنَاءُ، سَوَاءٌ۔ اونوردی مشابہ۔

دی تہ مد متصل وائی۔ لہ دی سببہ چی حرف مدہ اوسبب مد
 پہ یوہ کلمہ کی دی اودہی تہ مد واجب وائی۔ واجب پہدی وجہ
 چی پہ اتفاق دہو لوقراوومد واجب دی قصر ناجائز دی۔

اوانہ ازہ مد فی مغلوریا پنحہ حرکتہ دہ اودوقف پہ حالت کی تر
 شپہ حرکتہ پوری۔ مد کول جائز دی لکہ مد عارض للسکون۔

حکم دہے مد متصل دای

چی کہ چیری داہزہ مفتوحہ وہ پہدے کی دری وجہی روادی۔

۱۔ قصر ۲۔ توسط ۳۔ طول۔ دسکون خالص سر۔

اوکہ داہزہ چی وقف باندی وسو مجرورہ وہ بیا مغلور وجہی پکنی
 روادہی ۱۔ قصر ۲۔ توسط ۳۔ طول سر دسکونہ او ۲۔

قصر سر دہو کہ۔

اوبعض قراوودر وہ پہ حالت تر پنحہ حرکتہ پوری مد جائز بولی نو
 پردہی تقدیر پہ مجرور کی پنحہ وجہی جائز دہے۔

اوکہ داحرف موقوف علیہ مرفوع وو۔ بیا اوہ وجہی روادہی ۱۔

قصر ۲۔ توسط ۳۔ طول دسکون سر ۴۔ قصر ۵۔ توسط ۶۔ طول

د اشمام سر ۷۔ رومر د قصر سر۔

اوپہ ہاء ضمیر کنبی د بعض قراووپہ نزد روم او اشمام نہ دی جائز

اوبعض قراء د تقسیمہ قائل دہے۔ ۱۔ کہ چیری تر ہاء ضمیر مخکنی

زیریا پلین یا یا، ساکنہ یا او ساکنہ وونصلتہ رومر او اشمام نہ دی

جائز لکہ یُرْفَعُهُ، یَسْمُوهُ، یَلْبَسُوهُ، یَلْبَسُوهُ، وَعَلَيْهِ، اَنْزَلَ۔

۲۔ اوکہ دہاء ضمیر مخفی زودو، یا الف وو، یا صحیح ساکن ووہلتہ
روہ او اشمام جائز دہے۔ لکہ رَبَّہُ، هَدَاہُ، مِنْہُ، عُنْدُہُ،
او معتمد قول جواز دیٰ مطلقاً۔

فرق پہ ما بین کی دہاء تانیث او ہاء ضمیر
تاء تانیث صرف دو وقت پہ حالت کی پہ ہاء سرہ بد لیزی او ہاء
ضمیر پہ دوارہ حالتو کی پہ ہاء سرہ و وسیل کی بی۔

فصل پہ بیان د حکم دم متصل او منفصل کی

پہ سہ، ہر وخت جی وروستہ تجروف مدہ ہمزہ راسی او داہزہ
اُجروف مدہ پہ یوہ کلمہ کی وی لکہ اُولَئِکَ، یَشَاءُ، اِنْتَاءُ۔
سَوَاءٌ، سُوءٌ، جِئٌ، اِنو ردی مشابہ نو دی تہ دم متصل
وای۔ ولی جی یوحای والی دحرف مد او ہمزہ یعنی سبب مد او
محل مد راغلی دی۔

اوکہ مد پہ یوہ کلمہ کی وو او ہمزہ پہ بلہ کلمہ کی یوہ ہفتہ تہ مد
منفصل وای لکہ وَمَا اَنْزَلْنَا، وَلَا اَعْلَمُ، وَفِي اَنْفُسِكُمْ، رَبِّ اَعْلَمُ
قَوْلَا اَنْفُسِكُمْ، اِنور دہے مشابہ۔ دہے مد تہ پہ دی منفصل
وای جی سبب مد یعنی ہمزہ پہ یوہ کلمہ کی او محل مد پہ بلہ کلمہ
کی دی۔ اندازہ مد یہ خلوریا پنخہ حرکتہ دہ۔ او دہے تہ
مد جائز ہر وای حکہ جی دو حرکتہ مد کول مد پہ کبھی جائز دی
پہ وخت د قصر کولو،
تبیہ: پہ سہ جی مد دہ یا، او، ما، ہر خای جی پہ قرآن مجید

کي راسي او وروسته ئي همزه راغلي وي په کي اختلاف دي لکه
 يَا أَيُّهَا، وَهَذَا أَنْتُمْ، او نور په مثل دي -
 نو بعض قراء وائي دامد متصل دي ولي مد او همزه په يوه کلمه کي
 دي - لکن دا قول دا اعتقاد وړنډ دي صحيح قول دادي چي دا مد منفر
 دي ولي چي حرف مد په يوه کلمه کي دي (چي ماء تنبيه ده) او
 همزه په بله کلمه کي ده چي (أَيُّ يَا أَنْتُمْ) دي -
 او په کلمه د هَا وُ مَرُّ په سورة الحاقة کي په اتفاق سرمد مقصدی

فصل دي په اقسامو دمدا لازم کي

په هسه: چي مدا لازم پر څلور قسمه دي -

- ۱- مد لازم کلي مثل ۲- مد لازم کلي مخفف ۳- مد لازم حرفي مثل
- ۴- مد لازم حرفي مخفف.
- ۱- مد لازم کلي مثل هغه مد دي چي وروسته تر حروف مد حرف مشد
 راسي لکه حَاتَجْكَ، وَلَا الضَّالِّينَ، أَلَمْ، أَقِيمَ، او نور په
 مثل دي - او اندازه دمديه شپږ حرکت ده نږد بابت يري نه کي يري -
 لازم - پدي دي چي مدي لازم دي قصريه کي جاز نږدي -
 کلي - په دي ورته وسيل کي يري چي په کلمه کي دي -
 مثل په دي چي وروسته تر حروف مده مشد حرف دي -
- ۲- مد لازم کلي مخفف: دادي چي وروسته تر حروف مده
 ساکن حرف راسي لکه اَلْاَنَ، دو خايه په سورة يونس کي او اندازه
 دمديه شپږ حرکت ده -

مد لازم: پہ دی چشپن حرکتہ مکولئی لازم دی۔

کلمی: پہ دی چپی پہ کلمہ کی دی پہ حرفو کی نزدی۔

مخفف: پہ دی چپی وروستہ تر حروف مدہ سکون راغلی ذی۔
۳- مد لازم حرکتی منقل:

هغدی چی وروستہ تر حروف مدہ پہ حروف مقطعا تو کی حرف
مشدراسی لکہ الّمْ، طسّم، چی میرپہ دوار و مثالو کی مشد
دی۔ او اندازہ مدنی شپن حرکتہ دہ۔

د لازم او منقل وجہی هغدی۔ او حر فی پہ دی وجہی
پہ حرفو کی راغلی ہی۔

۴- مد لازم حرکتی مخفف:

هغدی چی وروستہ تر حروف مدہ ساکن راسی یعنی مشد نہ وی
لکہ پہ الّمْ کی د"میم" سکون او لکہ الّکر، کھیعص او نور دی
مشابہ۔ د لازم، حرفی وجہی هغدی مخفف پہ دی د حروف
مدہ وروستہ مشد نہ حرف نسته۔

تنبیہات «آکھائی»

اولہ تنبیہ۔

پہ قرآن مجید کی شپن کلمی دی چشپہ مد لازم سرہ ویل کی ہی چوری
الفدی کہ از کم۔ او پہ تسہیل سرہ ویلئی ہجہ جائز دی۔ هغدی و کلمہ
ذالذکرین، دوہ ثایہ پہ سورۃ انعام کی، اللّٰت، دوہ ثایہ
پہ سورۃ یونس کی اللّٰہ پہ سورۃ یونس کی اللّٰہ پہ سورۃ نمل کی
د تسہیل کیفیت: دادی چی دوہمہ ہزہ چی دلام تعریف ہزہ
پہ ما بین د ہزہ او الف ویل بیلہ مد کولو۔ دوار ہی وجہی صحیح د ہے

لکن مدئی افضل دی۔ اودی مدتہ مد فرقی محووائی۔
ولی چی فرقی پہ مابین کی دجملہ خبریہ او استفہامیہ راوی۔

دوہمہ تلبیہ:

پہ روایت حفص کی پہ تولہ قرآن مجید کی پہ لفظ دَا عَجَمَی کی تسہیل
دی چی پہ سورۃ فصلت کی دی۔ یعنی حمزہ پہ مابین کی دہمزہ اود الف
ویک بیلہ مدہ۔ او پہ کومر قول کی چی تسہیل پہ مابین دہمزہ اود ہاودی
ہمزہ ضعیفہ دی۔ بیل خای تسہیل پہ دی روایت کی نستہ!

دریمہ تلبیہ:

پہ لفظ کی د" تجرہا،" چی پہ سورۃ ہود کسبی دہ پہ روایت حفص
کی دالفظ پہ امالہ سرہ و بیل کین ی او مراد د امالہ شخہ امالہ صغری
دہ یعنی دلته بہ میلان دالف و طرفتہ د"یاء" وی او میلان دزور
بہ و طرفتہ دزبروی۔ اوراء د تجرہا بارہ کہہ دہ۔ پہ روایت حفص
کی دد پہ لفظ شخہ ماسوا بیل خای امالہ پہ تولہ قرآن کی نستہ۔

فصل دی پہ بیان د اقسامو د مد عارض للسکون

پہ سکہ: چی مد عارض للسکون پروری قسمہ دی۔

- ۱۔ منصوب ۲۔ مجرور ۳۔ مرفوع۔ منصوب لکہ الْعَالَمِينَ ط
وَالْمُؤْمِنُونَ ط اونور پہ مثل ددی۔ باو پہ منصوب کی دری و جہوی
- ۱۔ قصر ۲۔ توسط ۳۔ طول۔

قصص دوہ حرکتہ دی توسط، شلور حرکتہ دی طول شپہ

لہ لفظ مورثا کی ہی کومہ اولادہ دالامالہ صغری دہ چی بل نوم بی تقلیل، توسط، او بین بین دری و گورہ
تنشيط الطبع قواعد دورش کثرہ ہم مصنف لفظ دالامالہ صغری ذکر کری ۱۲ احقر فضل الحق غفرلہ

حڪرت دي۔

دھرت معلومولو طريقه: داد چي خلاصى گوتى بندي كره يا بندي گوتى خلاصى كره۔ نود را تولو غنچه يا بند ولو غنچه پر ميان حال باندي دا انداز د قصر، توسط، او طول معلومينى۔ يعنى پر قصر كى يو وار گوته بندول او خلاصول، په توسط كى دوى گوتى بندول او خلاصول، او په طول كى درى گوتى خلاصول او بندول۔

٢- مجرور لکه **يَوْمِ التَّيْنِ**، **الزَّجِيمِ**، اوفردى مشابه۔

په دي مجرور كى په حالت د وقف كينى خلود وجهى جائز دى۔

١- قصر ٢- توسط ٣- طول۔ داسكان سر او ٢- قصر مع الروم۔

روم۔ دهه ته وائى چي بعض حركت سره دوقف كولو وويل سى چي

دهخماندازه په نزد دقرا و دريمه دحركت ده۔ چي نزدى

ناست سرى ٺٺ واورى اوليرى ٺٺ وانورسے۔

اوڪه پرتنوين داره ڪله باندي وقف وڪرل سى يا صرف ديومحرك

دريمه حصه بنڪاره ڪيرى نه دنوين۔

٣- مرفوع: لکه **نَشْتَعِينُ**، **اَمِينُ**، **كَرِيمُ**، اوفرد دپه

مشابه۔ اوپه مرفوع كينى اووه وجهى جائز دپه۔

١- قصر ٢- توسط ٣- طول داسكان سره او ٢- قصر ٥- توسط۔

٦- طول۔ داشمام سره ٤- قصر مع الروم۔ ولو چي دروم سره

توسط، او طول ندرائى لکه چي دا پرفن تجويد كى مشهور ده۔

او اشمام۔ اشاره ده په شونڊ سره و طرفته د پلين وروسته

ترسكون، بيله ساه اخستلو۔ او د اشمام ادراك په سترگوسه ڪيرى

هر ڪله چي د تلاوت كونكى و خولته متوجه وي۔

د اششام عرض، د اششام عرض دادی چپی فرقی پہ مابین کی دھنہ
ساکن چ پیہ اصل کی متحرک وی اوسکون ورتہ عارض وی ... او
دھنہ ساکن اصل چپی پہ وصل او وقف دواہو کی ساکن وی۔
ولی چ اشارہ پہ شونہ وسرہ و طرفتہ د پیش کتوتکی تہ دلالت و رکوی
چہ ا حرف پہ اصل کی متحرک وو۔

اوبعض علماء والی چپی درومر او اششام فائدہ حاصل حرکت ہنکار کول
دی کومر چ سپہ حالت د وصل کی دہ تہ ثابت وو۔

داہلہ کیبی چ کچیری اورید و تکی پہ رومر کنبی او کتوتکی
پہ اششام کی وتلاوت کونکی تہ متوجہ وی او کہ توجہ نہ وی بیانہ
رومرستہ نہ اششام۔

اودسورۃ یوسف پہ دی کلمہ کی (لَا تَأْمَنَّا) دوی وجہی دادغام
سرہ اششام اوداظهار یسرو رومر، یواحی ادغام اویواحی اظہار نہ دی

جائز تیبہ

تاسوتہ معلومہ سوہ چ تپہ متعارض کی چی منصوب وی صرف دری
دری وجہی جائز دی۔

اوپہ مجرور کی خلور وجہی جائز دی۔ اوپہ مرفوع کی اووہ وجہی
جائز دی۔ داہنہ وقت چ وقف پرتاء د تائیت نہ وی۔

لکن کہ چیری وقف پرتاء چی پہ وقف کی پہ ہاء سرہ بدلیبی وونو
بیا درو وجہی یعنی ۱۔ قصر ۲۔ توسط ۳۔ طول مخضر علاو نووی
وجہی جائز نہ دی لکہ الصَّلْوَةُ۔ وَالزَّكْوَةُ۔ وَالنُّوْرَةُ۔

اوهدا رنگہ پردا سوہاء باندی اششام اورومر نہ دی جائز۔

کتابا بیدہ فترجمہ بترجمہ سہلۃ احقر فصل الحی حنای وغفر لہامرا الحمد والبرکات

او کہ چیری وقف پر داسی ہاء ضمیر و وچ ہضہ پہ سبب د متحرک والی
 دما قبل اود ما بعد پہ اشباع سرہ د حرکت و بیل کیدہ نو پہ دی کی دہ
 قولہ دی - یوقول داری چی ددی مد حکم حکم مد عارض دی
 للسکون یعنی کہ مجرورہ وہ خلور و جہی پہ کبئی جائز - ۱ - قصر ۲ -
 توسط ۳ - طول دسکون سرہ او ۴ - قصر مع الروم - او کہ مسرفیع
 و واؤ و جہی پہ کبئی جائز دی ۱ - قصر ۲ - توسط ۳ - طول د
 سکون سوہ - او ۴ - قصر ۵ - توسط ۶ - طول داشام سرہ او ۷ - روم
 سرہ قصر -

اوبعض قراء مطلقاً روم و اشام پہ ہاء ضمیر کی منع بولی۔
 اوبعض تفصیل والی کتہ ذک سوہ -

فصل پہ بیان د سکون عارض بیلہ مدہ

پہ سکہ: چچ کہ چیری وقف پر ساکن عارض و بیلہ مدہ لکہ
 الْيَتِيمَ وَالْاَمْرَةَ وَالْاَرْضِينَ اوانورد ہے پہ مثل نو کہ داسی حرف موقوف
 علیہ منصوب و و یواحق وقف بالاسکان پہ کبئی جائز دی او کہ

لہ تشریح: اصل پہ ہاء ضمیر کی بلیں دی و لہی ددی اصل ہو دی۔ بیان کہ محکی تر ہاؤ زیر لویا ہ
 نہ نو ہاء ضمیر خپل پر اصل یعنی ضمہ باندی ہا تہ کد لہ ریکہ - او کہ دی محکی زیر یا ہاء و لہ
 یا ہاء ضمیر ہاں دمرافتت دما قبل مجرورہ کیری مگر نہ خو ماہر چسکتی دی کد بہ، الیہ۔
 لو ہاء ضمیر منصوبہ نہی ما تہ لای ۱۱ اہتر فضل الحق حتانی خادم التجوید والقرات
 لہ تشریح: تا سقہ دی معلومہ و چ کہ چیری ما قبل او ما بعد د ہاء ضمیر مضرکہ و ہا ہ
 ہاء پہ اشباع سر و بیل کہی کہ چیری ہا ہ باندی زیر و ہا اشباع داسی کیری ہی یا ہ خندی
 پہ داسی او کہ بلیں و ہا اشباع داسی کیری ہی و ہا خندی پہ داسی ۱۱ اہلم قرآن متالی ہا ہ

موقوف علیہ حرف مجرور و بیا سکون اور دم پہ کبھی جائز ہے
اور مرفوع و بیادری و جہی جائزی سکون روم اور اشمام۔
ہمدارنکہ حکم دی دماء ضمیر پہ حالت کی دو قف۔ او کہ وقف پرتاء
تانیث و وحی پہ وقف کی پہ ہا سرہ بدلیری یواحی وقف بالاسکان

فصل پہ بیان دَحْرُوفِ مُقَطَّعَاتِوکی

پہ سہ: کوہ حرف چھی دستور توبہ شروع کی دی خوارلسر حروف
دہے چھی پہ دی قول کی راجع سویدی۔ صَلَّهٖ سَخِيْرًا مِّنْ قَطْعِكَ
بیاد اشوارلسر حروف پر دو قسمہ دی۔

۱۔ ہفہ دی چھی حروف جہا یہ دری حرفہ دی اود ما بین حرف یہ
مدہ دی داسو حروف اتہ دی چھی مجموعہ یہ ذہ کہ عَسَلٌ نَقَصٌ۔
پر دی تیلو باندی مدلا زمر دی ماسواد، عین۔ ٹخنہ پہ اول کی سورۃ
مریم۔

پر صیمہ مدلا زمر دی لکہ۔ اَلْمَ بَقْرَہ۔ اَلْمَ اَلْعِرَانِ اَلْاَعْرَافِ، الرَّعْدِ، الشُّوْرَہ۔
وَالْقَمَصِ، وَالْعَنْكَبُوتِ، وَالرُّوْمِ، وَالتَّمَانِ، وَالسَّجْدَہ،
اَوْحَمَ اَوْ سَیْنِ، ذَکْرَ سَوِی دہے پہ اول کی دستور شوارہ، وَالنَّمْلِ،
وَالْقَمَصِ، وَیَسِیْنِ، وَالشُّوْرِی۔ لَامَ ذَکْرَ سَوِی دہی پہ اول کی دستور بَقْرَہ۔
اَلْعِرَانِ، وَالْاَعْرَافِ، وَیُوْنُسَ، وَصُوْرَہ، وَیُوْسُفَ، وَالرَّعْدِ، وَابْرَہِیْمَ، وَالْحَجْرَ، وَ
العَنْكَبُوتِ، وَالرُّوْمِ، وَالتَّمَانِ، وَالسَّجْدَہ۔ نونَ ذَکْرَ سَوِی دہی پہ اول کی د
سورۃ قلم یعنی ن وَاللَّمِ، قَافَ ذَکْرَ سَوِی دہی دستور شوارہ پہ
اول کی دَقَّ وَالْقُرْآنَ۔ صَادَہ ذَکْرَ سَوِی دہی پہ اول کی دستور

اعراف او سورة مریہ۔ او کو مچھ عین دی نومشہورہ داد چھی دی
پہ مدلا نہر کنبی نہ دی داخل۔

اوپہ دہ کی دوپی وجھی زولہ ہے خلور حرکتہ قدومد او شپہ
حرکتہ مد او شپہ حرکتہ مداوگی او افضل دی۔

او دو حرف مقطعات: جی دستور تو پہ شروع کی راخی ہند
پنچہ دی جی پہ دپی قول کی جمع سوی دپے۔ حئی ظہر۔

پردی تو لومد طبیعی کبری ولی جی وروستہ تر حروف مد ہند
یا سکون فستہ کو مچھ اقتسام او اداسبا بوغند مد فعی دی۔
اولہ تنبیہ:

ھر کلہ جی ویوساکن اصلی تہ حرکت و رکول کبری ہند دیار و خان
خلاصولد التقاء ساکنین غنخ لکہ، الہ اللہ، پہ اول کی دستور
آل عمران جی میہر ہمد ساکن اولام ہمد ساکن دی پہ حالت دوصل کی
نود یوحای والی غنخ دد ووساکنو میم تہ زور و رکول سو۔ نود لہ
دوی وجھی جائز دپی مد او قصر۔ مد دری الفہ نظر او اصل
تہ جی پہ اصل کی دباع وروستہ میم ساکن دی۔

جی دی تہ فی مدلا نہر مخفف ویکل۔ او دا افضل ہمد دی۔

او قصر۔ یو الف کلہ جی نظر و اوسنی حکمت عارضی تہ وکول سی

دو حکمہ تنبیہ:

پہ لیس وَالْقُرْآنِ. اوت وَالْقَلَمِ. کہ کہ عہم دنون ساکن
وروستہ حروف دہ، یخولون، راغلی دی لکن پہ روایت حفص کی دلہ
ادغام نہ کبری ولی جی و ا حروف مقطع جلا جلا ویل کبری ہند متصل
نہ سو پاتہ کو مچھ۔ ادغام و پتارہ شرط دی۔

فصل پہ حکم دہاءِ ضمیر کی

پہنوسہ: چھ سلاہاءِ ضمیر واقع پہ مابین ددو متحرکوسی
یعنی ماقبل او مابعدیہ دوارہ متحرک وی۔ نوپہ حالت دوصل کی مد
باندی کیری۔ لفظاً کہ شرم لیکی نہ وی۔ دی مدتہ مد طبعی او
ورتہ وصلہ قصبرہ ہروائی۔ کہ کان بہ بصیراً لعلہ یتدکر۔
او کہ چیر وروستہ ترہاءِ ضمیر ہر زاغلہ۔

بیاد حرکت دہاءِ پہ داسی اشباع سرہ ویل کیری ترخو مد جائز منفصل
ورخنے پیداسی کہ شرم داحرف مد پہ شکل سرہ لیکی نہ وی۔
کہ وما یعلم تأویلہ الا اللہ، نفسی ارت النفس، واعلموا
ارت، اونوردی مشابہ۔

اود پہ تہ مد منفصل اوصلہ کیرہ ہرورتہ ویل کیری۔
او کہ ہاءِ ضمیر:

واقع پہ مابین ددو ساکنینوسوہ ہلتہ بالکل مد نہ کیری۔
کہ علیہ اللہ، واکتاء اللہ، اونوردی پہ مثل۔

او کہ ماقبل دہاءِ ضمیر:

متحرک وی او وروستہ یہ ساکن وی بیاہم مد نہ وریا ندی کیری
کہ اسمہ المسیح، وکہ الحمد، وکہ الملک۔ اونوردی مشابہ
او کہ ماقبل ساکن:

ا وروستہ متحرک وی بیاہم پہ نزد د حفض مد نہ پر کیری

لہ تشریح: دقراءات ہشتر متواترہ وورخنے ہوقاری ابن کثیر مکی رہ پرداسی ہاءِ ضمیر
کی ہی مابعد یہ متحرک وی پہ تولد قرآن مجید کی اشباع کوی کہ شرم ماقبل یہ ساکن وی ہر طرف لایحالی فرق

لَكَ فِيهِ هُدًى، تُحْفَوُهُ، الْيَدِ. اور ددی مشابہ۔
 لکن ددی قاعدی غنخہ دالفظ مستثنیٰ دی، «فِيهَا مُهَانَا» پہ
 سورۃ فرقان کی غلکہ چم ^{جسٹ} دئی دلته مد طبعی کوی پرہاء باند ہے
 اودا قول دخدائی۔

لَكِنْ لَمْ يَنْتَه، مَا نَفَقَهُ كَثِيرًا، قَوَاكِمَ كَثِيرَةً، اور ددی
 پہ مثل دلته مد نہ کیبری ولیچ دلته داہاء ہاود ضمیر نہ رہ بلکہ
 دنفس کلی غنخہ دہ =

اولہ تنبیہ:

پہ قرآن مجید کی دو وولس کلمی داسی دیچی نوشتہ پہ ہاوساکنہ سی
 دی اوحضض ہر پہ ہاوساکنہ سرہ ویشلی دی وقفاً اووصلاً ہفہ کلماتی
 دادی، لَمْ يَنْتَه، پہ سورۃ بقرہ کی، اِقْتَدَهُ پہ سورۃ انفار کی، اَنْجَمَهُ پہ سورۃ
 اعراف او شعرا کی، فَا لَقِنَا، پہ سورۃ نمل کی، كِتَابِيْنِهِ، دوہ ٹایہ پہ سورۃ التی
 کی، مَا لِيْهِ سُلْطَانِيْهِ، ہد ارتلہ پہ سورۃ الحاقہ کنبی، حِسَابِيْهِ
 دوہ ٹایہ، بیا پہ الحاقہ کنبی ماہیئہ، اوپہ سورۃ القارعۃ کی:

دوہمہ تنبیہ:

پہ قرآن مجید کی شپن کلمی دیچپ پہ حالت دوقف کی الف مدہ ویل
 کیبری اوپہ حالت دوصل کی الف نہ ویل کیبری ہفہ کلماتی داد ہے
 لَكِنَّا، پہ سورۃ کہف کی، اَلْظُنُوْنَا، اَلرَّسُوْلَا، اَلسَّبِيْلَا، پہ سورۃ اخزاب کی
 سلا سلا، قَوَارِيْرًا، پہ سورۃ الدرہ کی۔

درہمہ تنبیہ:

ہر ٹای چپ پہ قرآن مجید کی لفظ د، اَنَا، یعنی ضمیر مفرد متکلم راسی
 دوقف پہ صورت کی الف ویل کیبری اور وصل پہ صورت کی الف نہ ویل

کين ي اودا په قرآن مجيد کي ډير حايونه دي لکه انا نذير، وانا
اعلم. انا بشر اوداسي نور مثالونه.

فصل په بيان د وقف اوسکتو کي

په سوسه: چي د وقف لغوي معني ده مطلقاً بند والي او په
اصطلاح کي وقف عبارت دي د قطع کولو څخه د آواز پر يو کله
د ورو نه مانه چي عادتاً په هغه کي ساه اختلاي سي. په دي نيت
چي بيرته قرأيت شروع کوي. په په نيت د اعراض د قرأيت څخه.
وقف پر درمي قسمه دي

۱- وقف اختياري ۲- وقف اضطراري ۳- اختياري
وقف اختياري در رسم خط متعلق او ياد پاره د اظهار د مطلق او
موصول او يا بيان د محدود و ثابت څخه هر کله چي ممتحن
سوال وکړي يا د تعليم د پاره چر وقف څنگه کيږي.

وقف اضطراري:

دادي چي قرأيت کونکي ته عارض سي په سبب د تنگوالي د ساه يا غر
يا هډي يا ما سواد دي نه په دا وخت کي وقف پر هره کله باندي وي
يا به ابتداء داغه کلمه څخه کوي که چيري د ابتداء صلاحيت يه در
لودي او يا به د ماقبل څخه شروع کوي.

له تشریح: په دي اعاده کي يوه امره دي نه چي وقف به د حکمي پر منځ د حکمي نه کوي.
د ورو دا چي هر کوم کله باندي ودر يږي هغه به ساکنه کوي پر حرکت باندي به وقف تڼي
د رپه وراکه چيري به هغه کلمه کي دوه زرقه و هغه به په الف سي بند لوي ۱۱ او فصل الف حق ان غر

وقف اختیاری:

دادی حبی پر داسی یو کلمہ باندی وقف و کرل سی چی موقوف پر
یو سبب داسیا بونہ وی۔

پوه سہ:

چی علماء و وپہ اقسامو کی دوقف اختلاف کری دی یعنی قسمونہ
دوقف اختیاری۔

۱- بعض علماء وائی چی دوقف اختیاری ذری قسمونہ دپے

۲- بعض علماء وائی چی خلور قسمونہ دی۔

۳- بعض علماء وائی چی پنچہ قسمہ دپے۔

۴- او بعض علماء و تردی ہمد زیات بللی دی۔

او بعض علماء وپہ دی اقسامو سو تعبیر یہ مرانبو کری دی
اودادہ ہرچا خیلہ اصطلاح وی پہ اصطلاح کی جگہ ونستہ۔
خونہ خبرہ دارہ۔

چی اقسامو دوقف خلوری۔

۱- وقف تام ۲- وقف کافی ۳- وقف حسن ۴- وقف قبیح

وقف تام۔ ہمد وخت چی پر داسی کلی باندی وقف و کرل سی

چی ہمدہ دما قبل اود ما بعد سر نہ تعلق لفظی ولری اونہ مغوی

داسی وقف اکثرہ دایتو پر سر و باندی وی لکہ داقول دخدای

وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ بیابہ لدی حایہ شروع کوی، اِنَّ الَّذِیْنَ

كَفَرُوا بِآيَاتِنَا لَكُم مَّوَدِعٌ مِّنْ دُونِهَا يَوْمَ الْحِسَابِ

قَدِيرٌ۔ بیابہ شروع لدی حایہ کوی یَا أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا

اَوْ كَلِمہ ددی وقف تاکید و کرل سی چی ہمدہ تہ علماء وقف

لازم وائی۔ لکہ وقف پردی ایت کریمہ وَلَا هُمْ يَخْرَتُونَ
 اوشروع ددی ایت کریمہ غنہ الَّذِينَ يَا كَلِمُونَ الرَّبُّوا۔
 اوکچیری قاری دا ایت دماقبل سرہ یوحای کی نوہ اوریدونکی
 پہ خیال کی بہ یومعنی فاسدہ راسی۔ اوکوچی مقصودی معنی نہ
 ہغہ بہ بدلہ سی۔ وَاللّٰهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظّٰلِمِیْنَ اوشروع ددی

ہمارنگہ وقف لازم ددی پردی قول دخدائی: الَّذِينَ اٰمَنُوْا وَهَاجَرُوْا
 وَجَاهَدُوْا۔ پسرورہ توبہ کنسی۔

اوداغہ رنگہ وقف پردی قول دخدائی: وَكَذٰلِكَ حَقَّتْ كَلِمٰتُ
 رَبِّكَ عَلٰی الَّذِیْنَ كَفَرُوْا اَنَّهُمْ اَصْحَابُ النَّارِ اویا شروع
 پہ دی ایت: الَّذِیْنَ یَحْمِلُوْنَ الْعُرْسِیْنَ۔
 اونورہم پردی بانندی قیاس کہ۔

پردی وقف لازم بانندی وقف کول ضروری اود ما بعد سرہ وی
 وصل روانہ دی۔ اوخاص بیا کہ چیری یواوریدونکی پرتلاوت
 بانندی خوب نیولی وی یا قاری پہ یومجلس یا محفل کی تلاوت
 کوی دپہے اوقافورعایت نہایتہ ضروری دی۔
 ددی دپہارچی ایہام دمعنی غیر اومقصود غیر مقصود ونہ گرجی
 «وقف کافی»

دادی چوقف پرداسی کلمہ بانندی وسی چہغہ کلمہ دماقبل او
 ما بعد سرہ تعلق معنوی ولری اوتعلق لفظی ونہ لری۔ اوددی
 دما بعد غنہ ابتداء سہوی لکہوقف پردی قول دخدائی: حَلَّ جَلَالُہُ
 اَمْرُکُمْ تَنْذِرُہُمْ لَا یُؤْمِنُوْنَ: اوابتداء ددی حایہ وسی ختم اللہ
 عَلٰی قُلُوْبِہُمْ۔ اومحدانگہ وقف پردی قول دخدائی: حَلَّ جَلَالُہُ

وَمَا يَشْعُرُونَ ۚ اوابتداء ددی قول غنہ دخدائی فِقُلُو بِهِمْ مَرَضٌ
 همدانگه وقف پر، بِحَاكَا نُوا يَكْذِبُونَ ۚ اوابتداء پدہ
 قول دخدائی وَادَّاقِيلَ لَهُمْ

اوهمدانگه نور مشالونه دووقف کافي په قرآن مجید کی.
 دالفظ داوقف کافي لفظاً تام ددی اود معنی دلحاظره تام نه دی.

«وقف حسن»

دادی چی وقف پرداسی کلمه یا ندی وسی چهغه دما بعد یادما قبل
 سره تعلق لفظی ولری سره دپوره والی دکلام پردانم کلمه -
 اودی ته وقف حسن پدہ په وجه وای چی داوقف داسی معنی فائده
 کوی چی معنی ایه بندوی - یعنی مربوطه په مابعد سره نه وی.
 دانوکه دایت سروی اوکه نه وی.

اوتفصیل یه دادی که چیری مابعد صحیح معنی ورکوله نور ته وقف
 حسن وای لکه وقف پر الرِّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ ۚ اوابتداء د مَلِكِ یَوْمِ
 الدِّیْنِ ۚ غنہ اوددی مثالونه په قرآن مجید کی دپدہ په -

«وقف قبیح»

دادی چی وقف پرداسی کلمه یا ایت یا ندی وکړوسی چهغه دما بعد
 سره لفظاً اومعنی تعلق ولری لکه وقف پر لَبِئْسَ اللهُ، یاوقف
 پر الحمد لله، یاوقف پر مَلِكِ ۚ اونوره دکمشابه -
 دی وقف ته قبیح له دی وجهی ویل کیږی چی معنی اوکلام نه په
 پوره کیږی - ولچی دلته دانه معلوم یږی چی ددی اضافت اونسبت
 وچاته ومو. اوقصد پرداسی حایونو باندی وقف ناجائزه دی -

مگر نہ ضرورت پر وقت کی لکھ دسہ قطع کیدل او یا دنون لو پو پو
 او یا نور دسی ضرور تونہ چی قاری وقف کولو تہ مجبورہ کوی۔
 نوپہ داسی وقت کی

پر قاری دالازمہ دہ چی دی دہے اعادہ او ابتداء دداغہ کلمی ٹخنہ
 چی دہ وقف بانندی کړی و کرہے یاد داغہ کلمی ٹخنہ لام مخکی یعنی
 خرنگہ چی دمعنی صحت کیری

او تدی وقفہ سخت **وقفِ اقبَحِ** دی۔

وقف اقبَحِ داری چی پر داسی حای وقف و کرل سی چی دغہ غنہ
 تحریف او تبدل دمعنی راسی لکھ پدہ دی راستلو نکومثالو کی۔

مثلاً وقف پر دی قول دخدای جَل جَلالہ

إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي

إِنَّ اللَّهَ لَا يَسْتَحْبِي

لَا يَنْعَثُ اللَّهُ

فَوَيْلٌ لِلْمُصَلِّينَ

لَا تَقْرُؤُوا الصَّلَاةَ

ولچی سپر دی حایو نوبانندی دوقف کولوہ سببہ دسامع یہ خیال نو
 داسی معنی وراچول کیری چی غنہ مراد دالله تعالیٰ نہ دہ۔

هدانگہ وقف پر دی کلمہ بانندی، وَقَالَتِ الْيَهُودُ، اوشروع وکری د
 دی حایہ غنہ «عَزِيزُ اللَّهِ» یا لکھ وقف پر دی حای، وَقَالَتِ

النَّصَارَى، اوشروع ددی حایہ غنہ «الْمَسِيحُ بْنُ اللَّهِ» او یا لکھ وقف
 پر دی قول دخدای لَعَدُ كُفْرًا لِّذِينَ نَسُوا اللَّهَ اوشروع ددی حایہ، إِنَّ

اللَّهُ هُوَ الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ. او نور ددی قسمہ غنہ کورچی د

مسلمانو عقيدي خلاف غه په وهم کي راگرځي.

نو بعض علماء وائي.

چي که چيري په داسي ځايونو کي ديوقتاري څخه وقف پردي مذکور
کما تو سويا وصل پر داسي ځايو وسو کوم چي وقف پکار و او دي
د داسي معني معتقد نه و نو پرده گناه نسته.

او بعض علماء وائي چي دا وقف کونکي د درو حالو څخه خالي نه دي.

۱- يا به قصد و وقف کړي وي.

۲- يا به د معني څخه ناخبره وي.

۳- يا به ضرورت ورته يلبس سوي وي.

اول - که ئي چيري وقف کړي و و دو جهي د ناخبرتيا په معني بيا پرده

گناه نسته و ئي چي پر دې صورت کي دي علم او فکرت نه لري.

دوهم - او که ئي وقف د ضرورت له وجهي وکړي سر د علم دده

کن معتقد د فاسدي معني نه و بيا هم گناه پرده نسته.

د ربيهم، او که ئي چيري وقف قصد او کړي او معتقد داسي معني

فاسدي و نو هغه سري مطلقاً کفر کي بي - او داسي عقیده

ساتل که وقف وکړي که ئي نه وکړي دا غه به حکم دي.

او داسي وقف نه کوي مگر نه هغه شريک چي د دين څخه منکرو وي او ازلي

بد بخته وي -

د لوي خدای څخه چي دي رب د عرش عظيم دي سوال کوو چي

موي د داسي گراهي څخه وساتي. او موي ته خپل دخوشي او پند

هغه شي کي چي دده رضاي دهغه توفيق را کړي. امين.

او بعضو علما و ويلي دي چي که ئي وقف وکړي سر د فهمه معني

لکن اعتقاد یہ فاسد نہ وی بیامہ پر دہ بانڈی گناہ ستر

دَسکتی بیان

سکتہ ویل کیری جلاوالی تہ دکلمی ذما بعد غنہ بیلہ ساه اختلو
اوداجلا والی بہ دسہ کینلو تر جلاوالی کم وی۔

اوبعض علماء وانہی چی سکتہ یووقفہ نہ نر مہ بیلہ ساه اختلو۔

اودسکتی اندان ییہ دو حرکتہ بکلی دہ۔

اوپہ روایت حفص کی پہ تولہ قرآن کی

خلو ر حایہ سکتی دی۔

۱- اولی۔ پہ سورہ کہف کی داقول د خدائی وَلَمْ یَجْعَلْ لَّزَعُوْجًا۔ نو قاری

بہ پہ اندازہ د دو حرکتو پر جیہ د عوْجًا سکتہ کوی بیلہ ساه کینلو اوتوین

بہ پہ الف سنی ید لوی۔ بیایہ " قَیِّمًا، وائی۔

۲- دوہم۔ پہ سورہ یس کی پردی قول د خدائی " مِنْ مَّزَّجَدْنَا۔ نو تلاوت

کونکی بہ پہ اندازہ د دو حرکتو پر الف بانڈی سکتہ کوی بیلہ ساه کینلو۔

بیآوات " هَذَا مَا وَعَدَ الرَّحْمٰنُ "۔

۳- د ریمہ۔ پہ سورہ قیامہ کی، " وَقِیْلَ مَنْ " نو قاری بہ پہ اندازہ

د دو حرکتو پر فون د مَنْ۔ سکتہ کوی بیلہ ساه کینلو بیایہ وائی، " رَاقٍ لِّمَنْ "

۴- ح لمر۔ پہ سورہ مطفین کی " کَلَّا بَلْ " نو تلاوت کونکی بہ

پر لام بانڈی بَلْ " سکتہ کوی بیلہ ساه کینلو بیایہ وائی، " رَانَ عَلٰی قُلُوْبِهِمْ "

پوہ سکتہ، چی سکتہ پردی قسمہ دہ یوں سکتہ لفظی دہ یوں سکتہ معنوی، ولتہ روایت حفص

کی چی کوم د سکتی ذکر دی مراد سکتہ معنوی یعنی دوی د پیا ر چی ما قبل اوما بعد پہ تلاوت کی فصل

اوجلا والی پید کی دجہت د سناریت د منہرہ و ما قبل اوما بعد کوم چی سکتہ لفظی د ورواچی د لام جنوبی دہ

بعض فضل الحق حفاف خادمہ محمدیہ و القرات جلسہ محمود القرآن کریمہ

فصل دمی پہ بیان دمقوع او موصول کی

پوسہ، چی قاری لروہنچ چان نستہ دپیش ند لوخنہ دھنہ کلماتو
چی مقوع (جلا، لیکلی وی او موصول (یوما، لیکلی وی۔ دہے
دپارہ چی دی داویژنی چی دا اضطراریا اختیار پہ حالت کی غرنگہ
وقف باندی کین۔

دلتر چی کوم اقول دعلما و موبن را نقل کری دی۔
شپارس دہے۔ دھوقسمو شخہ اول قسم پہ لفظ کی ذانتی
۱۔۔ انٹ " دھنہ پہ فترسہ او دنون پہ سکون سہو د " لا " نافیہ غنہ
پہ لٹر حایہ کی جلا دی۔ اول او دوہم پہ دی قول کی دخدای
ان لا اقولہ علی اللہ الا الحق و اود اقول دخدای " ان لا یقولوا
علی اللہ الا الحق د

دریمہ: ان لا ملکاً من اللہ الا اللہ " پسرورہ توبہ کی۔
خلرم او بنعمہ: ان لا الہ الا هو فہل انتم مسلمون ط
او ان لا تعبدوا الا اللہ، ان اخاف علیکم " پسرورہ ہود کی۔
شپنہ: الا تشرکوا بشیئا و طہن " پسرورہ حج کی۔
اووم: ان لا تعبد الشیطن۔ پسرورہ یس کی۔
اتم: ان لا تقلوا علی اللہ " پسرورہ دخان کی۔
نہم: ان لا یشرکن بیا اللہ شیئا۔ پسرورہ متحنکی۔
لسمہ: ان لا یدخلنہا الیوم " پسرورہ نوالقم کی
او کوم چی پہ سورہ الانبیاء کی راعی، ان لا الہ الا انت سبحانک
پہ دی کی اختلاف دوصل لوقطع ستہ۔ او وازہ وجہی جائزی دی۔

اوددی حایو ٹخنہ علاوہ نور تولہ حایونہ آنہ لاسہ موصولی
 خطا اولفظا لکہ " اَلَا تَعْبُدُوْا اِلَّا اللّٰهَ اِنِّیْ لَکُمْ بِاُولٰٓئِکَی دَرَسَةٌ ہر
 اود/ایت " اَلَا یَجْمَعُ الشُّہْمُ قَوْلًا " پر سورہ طہ اور نور و حایو کی۔
 اوکو مچ " اِن " شرطیہ دی پہ سکون سرہ د نون دلام نافیہ
 سرہ نوہمہ تولہ موصول دی اتقاقاً لفظاً اوخطا لکہ " اِلَّا تَفْعَلُوْهُ
 تَكُنْ فِیْ شَکَہ " پر سورہ انفال کی۔ او اِلَّا تَتَضَرَّوْهُ فَقَدْ نَصَرُوْهُ اللّٰهُ
 پہ سورہ توبہ کی۔ او نور دپہ مشابہ۔

۲۔ دوہو قسم

اَن، سرہ د"لن" دا اَن سرہ لن موصول دی پہ دوہ حایہ کی لفظاً او
 خطا۔ ۱۔ دا قول د خدای تعالیٰ۔ اَلَنْ یَجْعَلَ لَکُمْ قَوْلًا د پر سورہ کہنہ کی
 ۲۔ اَلَنْ یَجْمَعُ عِظَامَہ پر سورہ قیامہ کی۔ اوددی دوہ حایہ علاوہ نور
 تولہ مقطوع دی۔ لکہ " اَن لَنْ یَنْقَلِبَ الرَّسُوْلُ " پر سورہ فتح کی۔
 اَن لَنْ یُخْصَوُہ پر سورہ مزمل کی۔ او نور ددی قسمہ ٹخنہ۔

۳۔ د زیمہ قسم " اِن " پر زیمہ سرہ دھزہ د " لَمْ " سرہ۔ داپہ
 یوحای کی موصول دی لفظاً اوخطا " فَالَّذِیْنَ یَسْتَجِیْبُوْا لَکُمْ فَاَعْلَمُوْا
 پہ سورہ ہود کی اوددی یوحای ٹخنہ علاوہ نور تولہ مقطوع دی؛ لکہ
 فَان لَمْ یَسْتَجِیْبُوْا لَکَ فَاَعْلَمَ " پہ سورہ قصص کی۔ او لکہ
 کِیْن لَمْ یَنْتَہِ الْمُنَافِقُوْنَ د پر سورہ احزاب کی۔ او نور ددی قسمہ ٹخنہ۔
 اوکو مچ " اَن " دھزہ پہ نور او نون ساکن سرہ دی سرہ د لَمْ
 نوہمہ بلاخلافہ مقطوع دی۔ لکہ، اَن لَمْ یَكُنْ رَبُّکَ مُہَلِّکَ
 الْقُرٰی " او " اِیْحَسِبُ اَنْ لَّکُمْ بَیْرَةٌ اَحَدٌ او نور ددی پہ مثل

۲۔ خُطِبَ قِسْمًا لفظ ذَاتُ شَرْطِيَه دی سرودہ لکھہ اوداپہ یومای کی مقطوع دی ہضمادی، وَإِنْ كُنَّا نُرِيَنَّكَ بَعْضَ الَّذِي پہ سورۃ رعد کی۔ اودی خای ٹخنہ حلاوہ نودتولہ موصول دی لفظاً اوخطا لکھ۔ فَمَا تَشْفَقْتَهُمْ فِي الْحَرْبِ او إِنَّمَا تَخَافَنَ پہ سورۃ انفال کی۔ اونوردی مشابہ۔

اوکو مچی لفظ د أَمَّا دی دھڑ پہ زور سرودیمیم پہ تشدید سروداموصول دی لفظاً اورسما بیلہ خلافہ۔

۵۔ يُنْفَخُ فَتَمَازُ إِنْ پہ کسرہ سرودھزی اونون مشددہ کلجی د مَا سورہ راسی اوداپہ یوہ خای کی مقطوع دی لکھ إِنْ مَا تُوَعَّدُونَ لایتید پہ سورۃ انعام کی۔ اودی یوہ خایہ ٹخنہ حلاوہ نودتولہ موصول رہے۔ لکھ إِنَّمَا إِلَهُكُمُ اللَّهُ وَاحِدٌ او إِنَّمَا تُوَعَّدُونَ لَصَادِقٌ

اوکو مچی پہ سورۃ نحل کی دی

إِنَّمَا عِنْدَ اللَّهِ فَهُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ پہ دی کی دعلماوودقطع اووصل پہ مابین کی اختلاف دی۔

۶۔ ثُمَّ يَوْمَ قِسْمِ آتِ پہ زور سرودھڑ اوپہ نون مشددہ سرود کلجی د مَا سورہ راسی نوداپہ دوہ خایہ کی مقطوع یمن جہ دی۔

۱۔ لَوْلَ - وَآتِ مَا يَذُوعُونَ مِنْ نُؤُومِهِ هُوَ الْبَاطِلُ پہ سورۃ حج کی۔

۲۔ وَهُمْ - وَأَنْ مَا يَذُوعُونَ مِنْ نُؤُومِهِ الْبَاطِلُ پہ سورۃ لقمان کی۔

اوکو مچی پہ سورۃ انفال کی دی وَأَعْلَمُوا أَنَّمَا وَعَدْتُمْ مِنْ شَيْءٍ پہ دی کی اختلاف دو وصل او قطع دی۔ او وصل یہ مشہورہ دی۔ اودی حلاوہ نودتولہ موصول یعنی گد لیکلی دے۔ لکھ فَاعْلَمُوا أَنَّمَا عَلَى رَسُولِنَا الْمُبَلَّغُ الْوَيْبَانِ او نوردی قسمہ ٹخنہ۔

۷۔ اووم قسم، لفظ "اُمّ" دی "د" مَن "سره۔ اودا اُمّ مقطوع دی د مَن غنہ پہ خلور و خایونو کی۔ ۱۔ اول۔ اُمّ مَن تیکون ھلیم و کیتلاہ پر سورہ النساء کی۔ ۲۔ دوہم۔ اُمّ مَن آسَس بُنیاتہ، پر سورہ توبہ کی۔ ۳۔ دریم۔ اُمّ مَن خَلَقْنَا، پر سورہ الصافات کی۔ ۴۔ چلور۔ اُمّ مَن یَا قِیَٰمُ اُضَادِ پر سورہ فصلت کی۔ اود دی علاوہ نور تولہ موصول یعنی اول میم پہ دوہم میم کی لفظا و خطا لکہ۔ اَمَّنْ لَا یَهْدِیْ سِرِّہِہُ اَمَّنْ خَلَقَا اَمَّنْ یُجِیْبُ الْمُنْظَرَا

۸۔ اَنَّمْ قسم، لفظ "ہم" جارہ دی سرہ "د" ما "موصولہ۔ اوداری حایہ مقطوع دی۔ ۱۔ اول۔ فَمَنْ مَّا مَلَکَتْ اَیْمَانُکُمْ پر سورہ النساء کی۔ ۲۔ دوہم۔ هَلْ کُمْ مِّنْ مَّا مَلَکَتْ اَیْمَانُکُمْ پر سورہ الروم کی۔ ۳۔ دریم۔ وَاَنْفِقُوا مِنْ مَّا رَزَقْتُمْ اود دی لفظ پہ وصل او قطع کی اختلاف دی۔ اود دی علاوہ نور تولہ موصول دی لکہ و مَآرَزَقْتُمْ یُنْفِقُوْنَ ط و مَآرَزَلْنَا عَلٰی عِبْدِنَا؛ اونور دی قسمہ غنہ۔

۹۔ نھم قسم، لفظ "عن" دی "د" ما، موصولہ سرہ اودا پہ یوحای کی مقطوع لکہ: عَنْ مَّا نُهُوا عَنْہُ، پر سورہ الاعراف کی۔ اود دی غنہ علاوہ نور تولہ موصول دی لکہ: عَمَّا یَعْمَلُوْنَ، عَمَّ یَلْسَاۗءُ لُوْٓنٌ د اوکورچ لفظ "عن" دی "د" مَن "سره نوہم پہ بلہ احتمالاً مقطوع دی اودا پہ دوہ حایہ کی ذکر سووی دی۔

اول۔ وَاِیْصِرْفُہُ عَنْ مَّنْ یَشَاۡءُ مَا پر سورہ ندر کی۔
دوہم۔ فَاَعْرِضْ عَنْ مَّنْ تَوَلٰۤی ہ پہ سورہ غنم کی۔

۱۰۔ لسم قسم، لفظ "د" اَیْن "د" ما، موصولہ سرہ۔ اودا موصولہ دی پہ دوہ حایہ کی۔ اول۔ فَاِیْنَمَا تَوَلَّوْا فْتَمَّ وَجْہُ اللّٰہِ۔ پر سورہ بقرہ کی۔

دوہم۔ اَيْنَمَا يُوَجِّهْهُ لَايَاتٍ يَجْبِرُ بِهَا سِرَّةَ الْعَمَلِ كِي۔

اوپہ کو موخا ہونو کی جی قطع او وصل دوارہ جائز دی۔

دری حایہ دی۔ ۱- اول۔ اَيْنَمَا تَكُونُوا يَدْرِكُهُ الْمَوْتُ مِنْ حَيْثُ وَجَّهْتُمُوهُ لَا يَنْفَعُكُمْ شَيْءًا وَلَا تَحْتَسِبُ لَهُمُ يَوْمَ تَوَفَّوْا اَيْنَمَا كُنْتُمْ تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ بِسُورَةِ شَعَرَاءُ كِي۔

۲- دوہم۔ اَيْنَمَا تَقُفُوا بِهِنَّ سُوْرَةُ الْاَحْزَابِ كِي۔

۳- دریم۔ اَيْنَمَا تَقُفُوا بِهِنَّ سُوْرَةُ الْاَحْزَابِ كِي۔

اوددی علاوہ پہ اتفاق سرہ نور مقطوع دی۔ لکہ: اَيْنَمَا تَكُونُوا

يَاْتِي بِكُمْ اللَّهُ حَيْثُ مَا هُمْ اَوْ اَيْنَمَا كُنْتُمْ تَدْعُوْنَ مِنْ دُونِ اللَّهِ

پہ سورۃ الاعراف کی۔ اوہم نور دہے قسمہ ہتہ۔

۱۱- يَوْمَ لَسْمَقَسَمًا لفظ دہ "كُلُّ" دی دہ "مَا" سرہ اوہ اپہ اتفاق

سرہ یوحای مقطوع دی لکہ "مِنْ كُلِّ مَا سَأَلْتُمُوهُ" سورۃ ابراہیم۔

اوخلور حایہ قطع او وصل دوارہ جائز دی

۱- اول۔ كَلَّمَآرُؤَالِي الْفَيْسُوْمَ بِهِنَّ سُوْرَةُ النَّسَاءِ كِي۔

۲- دوہم۔ كَلَّمَآ دَخَلَتْ اُمَّةٌ بِهِنَّ سُوْرَةُ الْاَعْرَافِ كِي۔

۳- دریم۔ كَلَّمَآ جَاءَ اُمَّةٌ رَسُوْلُهَا۔ بِهِنَّ سُوْرَةُ الْمُؤْمِنِيْنَ كِي۔

۴- خلم۔ كَلَّمَآ اَلْفِي فِيهَا فَوَجَّحَ سَأَلَهُمْ۔ بِهِنَّ سُوْرَةُ الْمَدِيْنَةِ كِي۔

اوددی حایو نو علاوہ نور بتولہ موصول دی۔ لکہ: كَلَّمَآ رَزَقُوْنَاهُمَا

اَوْ اَفْكَلَّمَآ جَاءَ كَلَّمَآ رَسُوْلُوْهُ۔ بِهِنَّ سُوْرَةُ بَقَرَةَ كِي۔ او نور دی قسمہ ہتہ۔

۱۲- دُووَلَسْمًا لفظ دہ "بَيْتِي" دی دہ "مَا" سرہ اوہ اپہ دوہ حایہ

کی موصول دی۔ ۱- بَيْتِي سَأَسْتَرْوَابِيَةً اَنْفُسُهُمْ سُوْرَةُ الْبَقَرَةِ۔

۲- بَيْتِي سَأَسْتَرْوَابِيَةً اَنْفُسُهُمْ سُوْرَةُ الْاَعْرَافِ۔

اوپہ یوہ حای کی قطع او وصل دوارہ جائز دی۔

لکہ: قُلْ بَيْتِي مَا يَسْأَلُكُمْ بِهِنَّ اَيْنَمَا كُنْتُمْ بِهِنَّ كِي۔

اوددی علاو نور مقطوع دی لکہ: وَلَيْسَ مَا شَرَّوَاهُمْ أَنْفُسُهُمْ
اَوْ قَبِيْسٌ مَا يَشْكُرُوْنَ ط پسرور آل عمران کی۔ اوم نور دی قسمہ مخز۔

اوکم ہی لفظ دہکھٹ، سورہ ما، نوحہ بیلہ خلافاً مقطوع
دی لکہ: وَحَيْثُ مَا كُنْتُمْ فَوَلُّوْا وُجُوْكُمْ لَهُ رُوخایہ پسرور بقرہ کی۔

۳۔ دیار لسمہ قسمہ لفظ دہکھٹ، دی دلہ نافیہ سورہ۔ اوداپہ خلورو
خایونوکی موصول دی۔ ۱۔ یکنیلا مخز نوا علی ما فا تکمہ پسرور آل عمران کی۔
۲۔ یکنیلا یقلتمہ من بعد علیہ شیئا۔ پسرور حج کی۔ ۳۔ یکنیلا یكون علیک خرج
پیرا لخرابیک۔ ۴۔ یکنیلاتا ستروا۔ پیرا سورہ الحدید کی۔

اوددی خایونو علاو نور مقطوع دی لکہ: یکنی لا یقلتمہ بعد علیہ شیئا
پیرا الخرابیک، یکنی لا یكون علی المؤمنین خرج پیرا لخرابیک، اونور دی قسمہ مخز
۱۳۔ حواں لسمہ قسمہ: لفظ دہکھٹ، دی دلہ ما، سورہ۔ اوداپہ یولوس
کایہ کی مقطوع دی۔ ۱۔ اول۔ فی ما فعلن فی انفسون پسرور بقرہ کی۔

۲۔ دومہ اودریم۔ لیسلواکم فی ما اتیتکم پسرور ما مکہ اوانعام کی۔
۳۔ حلرم۔ قل لا آجید فی ما اوحی الی۔ پسرور انعام کی۔ ۵۔ پنجم۔ فی ما
اشتہت انفسهم پسرور الانبیاء کی ۶۔ شپہر۔ لمتکم فی ما آفتکم
پسرور نور کی۔ ۷۔ اووم۔ اتترکون فی ما هربنا المینین۔ پسرور شعرا کی۔

۸۔ اتر، شرکاء فی ما رد قنکم ط پیرا سورہ العورہ کی۔ ۹۔ ۱۰۔ نهم
اولسم۔ فمأهرفیه یختلفون ط فی ما کاتوافیه یختلفون
پسرور زمرہ کی۔ ۱۱۔ یولسم۔ ولشیتکم فی ما لا تعلمون پسرور زمرہ کی
اوددی مخز علاو نور بولہ موصول دی۔

کہ فمأهرفیه یختلفون ط فیما فعلن فی انفسون
اونور دی مشابہ موصول دہے

ما بِرُحْمَتِكُمْ قَسَمَ لَام جَارِدِي د خپل ما بعد سن - لام جاره په
خلور حايه كې دخپل مجرور غنجه جلا دی .

- ۱- فَامَّا هُوَ وَلَا الْعَوْمِرُ بِسُورَةِ النَّاسِ كى ۲- مَا لِي هَذَا الْكِتَابِ بِهِمْ كَيْفَ
- ۳- مَا لِي هَذَا الرَّسُولِ بِسُورَةِ فِرْعَانَ كى . ۴- قَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا هَذَا نَسْوَةٌ

اوددى حايونو غنجه علاوه لام جاره دخپل مجرور

سره موصول وى لكه - وَمَا لِي هَذَا الْكِتَابِ بِهِمْ كَيْفَ - په سورة واهل كى
مَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ حَمِيمٍ اونورد په قسمه غنجه -

۱۶- شپاړسم قسَمَ: لَفَنَّاكَ يَوْمَ دَهْمٍ سَوِ اودا په دوهمه حايه كى

مقطوع دى . ۱- اول - يَوْمَ هُمْ بَارِزُونَ يَوْمَهُ ۲- دوهمه . يَوْمَ هُمْ
عَلَى النَّارِ يُقْتَلُونَ په سورة الذاريات كى -

اوددى علاوه نور موصول دى -

لكه - يَوْمَهُمُ الَّذِي يُوعَدُونَ په سورة الزمر كى = يَوْمَهُمُ الَّذِي فِيهِ
يُعَذَّبُونَ په سورة كى = اونورد دى قسمه غنجه . وَاللَّهُ أَعْلَمُ

فصل دئ په تاء تودتي كانو كى

په سته : چي تاء مجرور هغه ده چي په وصل او وقف دواړو كى تاء وييل
كيږي . اودې ته تاء تائيت هم وييل كيږي .

او كور چي تاء (مربوطه) يا (مدوره) هغه كور دى تاء ده دا په وصل كى
تاء او په وقف كى په هاء سره بد ليږي اودې ته هاء تائيت وايي
نوپه قرآن مجيد كى لښ داسي كلمه قاسته چي كله په تاء مجرور
راوښده، تاء ليكل كيږي . (وكله كله په تاء مربوطه كور دى، تاء

سہ لیکل کیری۔ ہفہ الفاظ داد ہے:

رَحْمَةً نِّعْمَةً اِمْرًا سُنَّةً لَعْنَةً كَلِمَةً قَوْلًا
لَبِيقَةً شَجْرًا حَنَّةً

اوس مونہ دتاء مجروری ذکر کو ودی دپارہ چی قاری پوہ سی
چی ددی الفاظ و علاوہ چی کوم الفاظ دی ہفہ بہ تاء مربوطہ سرہ دی
چہ ووقف یہ بالہاء لو وصل یہ پہ تاء سرہ دی۔
کوم چی لفظ د رَحْمَةً دی داپہ اووہ حایہ کی پہ او بندہ تاء سرہ
لیکلی دی۔

۱- اُوَيْلِكَ يَرْجُونَ رَحْمَتَ اللَّهِ بِسُوءِ بَعْدِكِ ۲- اِنْ رَحِمْتَ اللَّهُ قَرِيبٌ بِسُوءِ
الاعراف کی۔ ۳- رَحِمْتَ اللَّهُ وَبَرَكَاتِهِ بِسُوءِ مُرُوكِ ۴- ذُكِرَ رَحْمَتِ رَبِّكَ بِسُوءِ رَبِّكَ
۵- فَانظُرْ إِلَى آثَارِ رَحْمَتِ اللَّهِ بِسُوءِ رُوكِ ۶- ۷- اَهُمْ يَقْسِمُونَ
رَحْمَتِ رَبِّكَ، وَذُكِرَتْ رَبِّكَ حَيْرَتًا مَا يَجْمَعُونَ۔ دولہ پہ سؤ زبونی۔
اوددی مخہ علاوہ پہ تاء مربوطہ (گردی) لیکلی دی۔

چی وصل یہ پہ تاء سرہ اووقف یہ پہ ہاء سرہ دی۔ لکہ یہ دی
قول دخدای کی، لَا تَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ (وَبَاطِنُهُ فِيهِ
الرَّحْمَةُ۔ اونور دد ہے مشابہہ۔
اوکوم چی لفظ د نِعْمَتِ دی پہ یوولس حایہ کی پہ او بندہ تاء سرہ
لیکلی دی۔

۱- وَادْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَمَا أَنْزَلَ عَلَيْكُمْ مِنْ سَمَوَاتِهِ
۲- وَادْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ كُنْتُمْ فِيهِ سَوَاءً مِمَّنْ
۳- وَادْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ هُمْ قَوْمٌ فِي سَمَوَاتٍ مَعَكُمْ
۴- ۵- اَللّٰهُمَّ اِنِّىْ اَسْئَلُكَ بِرَحْمَتِكَ اِذْ اَنْزَلْتَ الْوَجْهَ الْكَاذِبَ
۶- ۷- اَللّٰهُمَّ اِنِّىْ اَسْئَلُكَ بِرَحْمَتِكَ اِذْ اَنْزَلْتَ الْوَجْهَ الْكَاذِبَ

- او- وَإِنْ تَعُدُّوا نِعْمَتَ اللَّهِ لَا تَحْصُوهَا . دواړه په سوره ابراهيم كې .
 ۶-۷-۸- وَبِنِعْمَتِ اللَّهِ هُمْ يَكْفُرُونَ . يَعْرِفُونَ نِعْمَتَ اللَّهِ
 وَاشْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ . درې سره په سوره النحل كې .
 ۹- اِنَّ الْفُلْكَ بِحُجْرِي فِي الْبَحْرِ بِنِعْمَتِ اللَّهِ دېه سوره لقمان كې .
 ۱۰- اذْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ هَلْ مِنْ خَالِقٍ دېه سوره فلطركې
 ۱۱- فَذَكِّرْ فَمَا أَنْتَ بِنِعْمَتِ رَبِّكَ بِكَاهِنٍ . په سوره الطور كې .
 ددې ځايونو علاو په گردې تاء .

سره ليكلي دي چې په وقف كې په هاء سره بدلېږي لكه
 وَاذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ بِسُورَةٍ مَّائِدَةٍ . وَذَقَّ قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ
 اذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ بِسُورَةِ ابراهيم كې . وَإِنْ تَعُدُّوا نِعْمَةَ اللَّهِ لَا تَحْصُوهَا
 په سوره مخكې : او دارنگه نورد د هېه مشابهه .

- او كوم چې لفظ ده " اِمْرَأَةٌ " ، دې كله چې و خپل زوج ته مضاف سي نو هله
 په تاء مجروره (او برده) سره لېكل كېږي . او داسې ځايونه او ه دې
 ۱- اذْ قَالَتِ امْرَأَتُ عِمْرَانَ دېه سوره آل عمران كې .
 ۲-۳- فِي الْمَدِينَةِ امْرَأَتُ الْعَزِيزِ قَالَتِ امْرَأَتُ الْعَزِيزِ دواړه په سوره يوسف كې .
 ۴- وَقَالَتِ امْرَأَتُ فِرْعَوْنَ . دېه سوره القصص كې .
 ۵-۶-۷- كَفَرُوا امْرَأَتَ نُوحٍ كَمَا امْرَأَتُ لُوطٍ . امْنُوا امْرَأَتَ فِرْعَوْنَ
 درې سره په سوره التحريم كې .

او ددې ځايونو علاو نور ټوله په تاء مربوطه
 سره ليكلي دي چې په وقف كې په هاء سره دې . لكه اِنَّ امْرَأَةً خَا
 بِرًا كَانَتْ . وَجَدَتْ امْرَأَةً تَمْلِكُهُمْ ا او نور ددې قسمه هغه
 اَللَّهُمَّ اغْنِنِي لِرَبِّهِمْ وَلِرَبِّهِمْ وَرَبِّكَ مَا وَكَلْتَهُ الْخَرَفَ وَمَنْ لَمْ يَلِدْ

اولفظ د سنۃ پی دی پر پنے حایہ کی پہ او بندہ تاء سر و لیکل
سوی دی لکہ:

- ۱- فَقَدْ مَضَتْ سُنَّتُ الْأَوَّلِينَ ، پہ سورۃ الانفال کی۔
 - ۲-۳-۴- فَمَنْ يَتَّبِعُونَ إِلَّا سُنَّتِ الْأَوَّلِينَ - وَلَنْ تَجِدَ لِسُنَّتِ
اللَّهِ تَحْوِيلًا - وَلَنْ تَجِدَ لِسُنَّتِ اللَّهِ تَبْدِيلًا - پہ سورۃ فاطر کی۔
 - ۵- سُنَّتِ اللَّهِ الَّتِي قَدْ خَلَتْ فِي عِبَادِهِ - پہ سورۃ غافر کی۔
- اوددی علاوہ نور تولہ پہ تاء مربوطہ (اوبڑہ)

سر و لیکل کبری اود وقف پہ حالت کی پہ ہاء سر و بدلیبری۔
لکہ: سُنَّتَهُ مَنْ قَدْ أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ قَبْلِكَ - سُنَّتِ اللَّهِ الَّذِينَ
خَلَوْا بِه سورۃ الاحزاب کی۔

اولفظ د "لَعْنَهُ" پہ تاء مجرورہ سر و دوہ حایہ لیکلی دی۔

- ۱- فَتَجْعَلُ لَعْنَتَ اللَّهِ عَلَى الْكَاذِبِينَ ، پہ سورۃ آل عمران کی۔
 - ۲- وَالْخَامِسَةُ أَنْ لَعْنَتُ اللَّهِ عَلَيْهِ إِنْ كَانَ مِنَ الْكَاذِبِينَ ،
پہ سورۃ النور کی۔ اوددی صلاوہ نور پہ تاء مربوطہ "گردی"
سر و لیکل کبری۔ لکہ: أُولَئِكَ أَنْ لَعْنَةُ اللَّهِ يَوْمَ يُنْفَخُ
الْعُرْسُ - أُولَئِكَ جَزَاءُ هُمُ الَّذِينَ كَانُوا يَكْفُرُونَ - پہ سورۃ آل عمران کی۔
- اوددی نور مشا لونه:

اولفظ د "كَلِمَةٍ" پنے حایہ پہ تاء مجرورہ سر و لیکلی دی:
كَلِمَةٍ كَلِمَتِكَ الْحُسْنَى ، پہ سورۃ الاعراف کی۔

- ۲- وَتَمَّتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ صِدْقًا وَعَدْلًا ، پہ سورۃ الانعام کی۔
- ۳-۴- كَذَلِكَ حَقَّتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ عَلَى الَّذِينَ - أَوْرَثْتَ الَّذِينَ
حَقَّتْ عَلَيْهِمْ كَلِمَتُ رَبِّكَ لَأَيُّ مَوْمَانٍ ، دواہ پہ سورۃ بقرہ کی۔

۵- وَكَذَلِكَ حَقَّتْ لِمَنْتُ رَبِّكَ عَلَى الَّذِينَ كَفَرُوا. بہ سورہ فاطر کی۔

اوددی شہنا سوانور پہ تاء مربوطہ (گردی) سو

لہکلی دی چی وقفیہ پہ ہاء سورہ دی لکہ: وَنَعْتُ كَلِمَةً رَبِّكَ لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ بِمِثْرِهِمْ مِثْلًا مِثْلًا كَلِمَةً طَلِبْتُمْ بِسُورَةِ ابرہیم کی۔

اولفظ د، "بِقِيَّتِهِ" یوحای پہ او بندہ تاء سورہ لیکلی دی

لکہ: بَقِيَّتُ اللّٰهِ خَيْرٌ لِّكُلِّ مَسْئُوْرَةٍ مَّوَدِيْ غَضَمَ مَاسُوَانُوْلِهِ پہ گول تاء سورہ لیکلی دی لکہ: اُوْلُوْا بَقِيَّتِهِ پہ سورت مود کی۔

وَبَقِيَّتِهِ وَمَعَانِيْرُكَ پہ سورہ بقرہ کی۔ (اونور ددی مشابہ۔

اولفظ د، "قُسْرَةٍ" چی دی یوحای پہ او بندہ تاء سورہ

لہکلی دی لکہ: قُسْرَتُ عَيْنِيْ لِيْ وَكَذٰلِكَ پہ سورت القصص کی۔

اوددی خغہ ماسوانور پہ گردی تاء سورہ لہکلی دی چی وقف

یہ پہ ہاء سورہ دی۔ لکہ: فَلَا تَقْلُمُوْا نَفْسًا مَّا اَخْفٰی لَهُمْ مِنْ قَوْلٍ اَعْيُنٌ بِسُورَةِ السَّجْدَةِ، رَبِّهَا هَبْ لَنَا مِنْ اَنْزَالِنَا وَرَبِّنَا فِتْرَةً اَعْيُنٌ بِسُورَةِ الْمُرْتَدَةِ کی۔

اولفظ د، "شَجْرَةٍ" چی دی پہ یوحای کی۔

پہ او بندہ تاء سورہ لہکلی دی لکہ: اِنَّ شَجْرَتَ الرَّقُوْمِ بِاَيْتِهِ الْفَنَانُ کی۔

اوددی غغہ ماسوانور پہ تاء مربوطہ سورہ لہکلی دی لکہ: هَلْ

اَدُلُّكَ عَلٰى شَجْرَةِ الْعُلْدِ پہ سورہ طہ کی۔ وَشَجْرَةٍ تَخْرُجُ مِنْ

سورہ المؤمنین کی؛ اونور ددی مشابہ۔

او کو م چی لفظ د، "جَنَّةٍ" دی دایوحای پہ او بندہ تاء سورہ لہکلی دی

نور توله پہ گول تاء سورہ دی لکہ: وَجَنَّتْ نَوِيْسُوْدُ بِسُورَةِ الْوَاقِعَةِ کی۔

اوددی پہ گردی تاء سورہ لکہ: وَمَا رَحُوْلًا لِيْ مَغْفِيْرَةٍ مِّنْ رِّبِّكَ وَجَنَّةٍ

پہ سورہ آل عمران کی، اُدْخِلُوْا الْجَنَّةَ لَّاخُوْفٌ عَلَيْكُمْ لٰمُ بِسُورَةِ الْاَعْرَافِ کی،

ساتل کبریٰ دزیادت اود نقصان نخه۔ اوزده کره د علم تجوید
فرض کفایه ده او عمل په علم تجوید فرض عین دی پر هر نرا وهر
بنوعه باندی، اوددی خبر و ذکر په اول کی دکتاب هم اوسو
اودا معلومه خبره ده۔

چقرآن کریم اشرف الکلام او اعظم عبادت دی تلاوت کول په
او قرآن مجید یقینی شفاعت کونکی دی، او ښه تره غنی کونکی دی
او په داغه قرآن مجید سه د دوا روجهانو کامیابی په کښی ده

اودیرایتونه او حدیثونه په فضیلت د قرآن او اهل قرآن او
ښوونکو د قرآن کی راغلی دی =

چی بود هغو خخه دا قول د خدای تعالیٰ دی: **إِنَّ الَّذِينَ يَتْلُونَ
كِتَابَ اللَّهِ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَأَنفَقُوا مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ سِرًّا وَعَلَانِيَةً
مِنْ حَوْلِهَا تُجَارَةٌ تَبُورٌ لِّيُؤْفِقِيَهُمْ أَعْرَابَهُمْ وَيَزِيدَهُم مِّنْ
فَضْلِهِ إِنَّهُ عَفُورٌ شَكُورٌ** ترجمه: په تحقیق سه هغه کسان چی تلاوت دکتاب
الله کوی او لمونځونه برپایه کوی، او خرڅوی مصرف کوی د هغه زرق خخه
چی موږ دکبری وی د اخرج په پښه اوسم په ښکاره کوی، دوی امید د داسی بخت
لری چی هغه نه زایل لری۔ ددی د بیان چی الله تعالیٰ دوی ته مزدوری او
زیادت په مزوری کی ورکری۔ په تحقیق اوسیله شکله الله تعالیٰ مجنونکی اوسگر
ویل کول سوی دی =

او ویل دا قول د خدای تعالیٰ: **وَإِذَا قُرِئَ الْقُرْآنُ فَاسْتَمِعُوا لَهُ
وَأَعِينُوا لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ** ترجمه: هرله چی قرآن مجید ویل کیږی نو
تاسی غوښ ورتو نیسی او ښه ځوله سی ددی د بیان چی پسر تاسی چمو کول سی
لوم ایا تونه چی دلالت کوی پر فضیلت د قرآن اود اهل قرآن،

او کو بھی حدیثوں پر فضیلت دقرآن راغلی دی یوٹھه دادی۔
 ونبی علیه السلام وانی؛ اِقْرَأُوا الْقُرْآنَ فَإِنَّهُ يَأْتِي بِتَوْفِيقِيهَا مَتَشَفِيعًا
 لَا صَحَابِيَّهَا دُرَاهِمَ لَمْ يَمِجَّهِ، ترجمہ: تاسو قرآن وایاست ولیچی داقرآن پہ وبریج دقیات
 خپل لو سوتوئکی لو شفاعت کوی، دی حدیث روایت صحیح مسلمہ کرمی دی۔

دا ابو سعید خدری رضی اللہ عنہم عنہ روایت دی چی نبی علیه السلام وانی
 يَقُولُ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى - مَنْ شَقَّ الْعُرْآنَ عَنْ دُعَائِي وَمَسَّ لِي
 سَائِرَ الْكَلَامِ كَفَضْلِ اللَّهِ تَعَالَى عَلَيَّ عَلَى خَلْقِهِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

ترجمہ: اللہ پاک وانی چی کہ خوک مشقوله کی دقرآن مجید ویلو پہ سبب زعاد
 بیلوٹھه اونیا ٹخه درخواست کو لوٹھه نوزہ بہ دہ تہ وکر کم هغه بهتر کو چی وسوال
 کوئ کوئوتہ وکول کیری۔ او دخدا کی کلام فضیلت پر دانور وکلاموئکه فضل د
 خدای تعالیٰ پر مخلوق خپل۔ دی روایت ترمذی کرمی دی۔

دا ابن عباس رضی اللہ عنہم عنہ روایت دی دی وانی نبی علیه السلام وویل

إِنَّ الَّذِي لَيْسَ فِي جُوفِهِ شَيْءٌ مِنَ الْقُرْآنِ كَالْبَيْتِ الْخَرَابِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

بیسکه هغه خوک چی په سینہ کی دقرآن بو حصہ نه وی مثال فی داسی دی کد خرابی کو رانزہ
 اول داغہ ابن عباس رضی اللہ عنہم عنہ روایت دی چی دی وانی نبی علیه السلام وویل
 يُقَالُ لِصَاحِبِ الْقُرْآنِ اِقْرَأْ وَأَزِقْ وَرَتِّلْ كَمَا كُنْتَ تُرْتِّلُ فِي الدُّنْيَا
 فَإِنَّ مَثْرَ لَتِكَ عِنْدَ الْخِيَابِ تَمَرُّهَا رَوَاهُ أَبُو ذَرٍّ وَالتِّرْمِذِيُّ وَالنَّسَائِيُّ
 ترجمہ! وہ ویل سی صاحب تہ دقرآن پہ وبریج دقیات چی قرائت وایہ اونوی کو
 اول تجوید دقواعد وبرا بروی وایہ کد تاچی پہ بہ دنیا کبی وایہ بیلہ شکستنا هغه
 حای دلو مید وی دجنت پہ هغه عالی مقام کی پر کو ریحای چی ساخری بیت وی
 دی حدیث روایت ابو ذر، ترمذی لو نسائی کرمی دی۔

اورداد ابن عباسؓ نے غزیر روایت دی ہے نبی علیہ السلام وان
 حَیْرُكُمْ مَنْ لَعَلَّمَهُ الْقُرْآنَ وَعَلَّمَهُ، رواہ البخاری ومسلم
 ترجمہ: بہترین اور خود سنا سونہ دی جو قرآن مجید خپل زہ کریمہ اونوں
 نہ پڑھ کرے۔ اور یہاں روایت کی کہ اسی راغلی دی۔
 الَّذِي يُقْرَأُ الْقُرْآنَ وَهُوَ مَا هُرِّيَهُ مَعَ السَّفَرَةِ الْكِرَامِ الْبَرَّةِ
 وَالَّذِي يَقْرَأُ الْقُرْآنَ وَيَتَّقِعُ فِيهِ وَهُوَ عَلَيْهِ شَاقٌ لَهْ أَجْرَانِ۔
 ترجمہ کومشوک تلاوت قرآن مجید کوئی اوی پہ کنبو ماہروی دی بہ پہ روغ
 قیامت نیکوکار و ما لعینوسو مکری وی: اور غزیر کو جو قرآن تلاوت کوئی
 اودا تلاوت پر وہ بانڈی سخت وی ڈرڈی دیندیلہ سببہ دھغہ د پارہ دوہ لجرہ دی
 نیواجر تلاوت اوبل د محنت اود تکلیف دہہ :

اود دی علاوہ نور محمد پر حدیثوں پہ فضیلت قرآن او اہل
 قرآن کی راغلی کوم چو عقل اوبصیرت پر خاوندانویان دی
 پوشیدہ او پست نہ دے۔

اور االخبر دھغہ دی

چی اللہ تعالیٰ ماتہ دھغہ بوخای کبیل آسانہ کرہ، د اللہ تعالیٰ
 پہ مہربانی سرہ چی مجنسونکی دی۔ اود خدائیٰ غزیر امید د
 قبلید و اوز ثواب لروا۔

وَصَلَّى اللَّهُ عَلَى سَيِّدِ الْكَلَامِ، سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ
 وَعَلَى آلِهِ وَأَصْحَابِهِ السَّارَةِ وَالْكَرَامِ۔ وَاللَّهُ عَلَى مَا لَيْسَ بِشَأْنِكُمْ قَدِيرٌ، وَبِالْإِجَابَةِ

جدید

کتابتہ و ترجمتہ باللفظہ الآقلیۃ، اکتفد فصل الحق کما فی بقایم خاتم الجنود
 والیرات جامعہ مجوید القرآن سرکہ رومہ کومتہ بآکستان

» دینتو قول سدید مضمونونو فہرست «

صفحہ	مضمون	صفحہ	مضمون
			دمتجر مرض
۴۳	فصل پہ حکم دمدمتصل او منفصل کے۔	۲	دکتاب خطبہ
۴۴	فصل پہ اقسامو دمدمکلام کی	۴	دکتاب مقدمہ
۴۶	فصل پہ بیان دا قسامو دمدمعارض لستون کی۔	۵	فصل دعوت شروع کولو حکم
۴۸	فصل پہ حکم دسکون عارض بیلیمدہ	۶	فصل پہ حکم کی داعی یا پندہ او پیشو کی
۵۱	فصل پہ بیان دھقہ خرو فرجی د سورتو پہ منیع کی بیسیر اللہ راسی	۷	فصل پہ حکم کی داعی یا پندہ او پیشو کی
۵۲	فصل پہ حکم دہماء ضیری پہ وصل کی	۷	فصل پہ حکم کی داعی یا پندہ او پیشو کی
۵۴	فصل پہ بیان دوقف او سکتا کی۔	۹	فصل دحروفود بخروج پہ بیان کی
۵۶	فصل پہ بیان دمقطوع او موصول کی	۱۳	فصل دحروفود القابو پہ بیان کی
۶۳	فصل پہ بیان دوقف او سکتا کی۔	۱۳	فصل دحروفو پہ صفاتو کی
۶۹	فصل پہ بیان دوقف او سکتا کی۔	۲۲	فصل دحروفو بخروج پہ شرط صفانو
۷۲	فصل پہ بیان دمقطوع او موصول کی	۲۴	فصل پہ تغیر رک والی او ترقی کی
۷۶	فصل پہ بیان دوقف او سکتا کی۔	۲۸	فصل پہ حکم ذلام او اراک
۷۸	فصل پہ بیان دمقطوع او موصول کی	۳۲	فصل پہ حکم دقون ساکن او تونین کی
۸۲	فصل پہ بیان دمقطوع او موصول کی	۳۵	فصل پہ بیان دحکم دمہم ساکنہ
۸۴	فصل پہ بیان دمقطوع او موصول کی	۳۶	فصل پہ بیان دحکم دممتقارین
۸۸	فصل پہ بیان دمقطوع او موصول کی	۳۸	فصل پہ حکم دغنیہ کب
۹۲	فصل پہ بیان دمقطوع او موصول کی		فصل پہ حکم کی دلام آل قدیہ
۹۴	فصل پہ بیان دمقطوع او موصول کی		او شمسیہ اولام دفعل اولام دحل او بیل۔
۹۸	فصل پہ بیان دمقطوع او موصول کی		فصل پہ بیان دمدمکی او دھقہ پہ اقسامو کب۔

دَعْلَم تَجْوِيدِ اَوْ قِرَاءَتِ دَمْشُورِ وَاوْمُعْتَبَرِ وَاوْمُعْتَبَرِ وَكُنَّا بُونَ لَوْلِيَه اِدَارَه

دَمَكْتَبَةُ الْقِرَاءَتِ لَوْلِي مَطْبُوعَاتِ

پستو، و فارسی مع تشریحات جدیدہ	جَمَالُ الْقُرْآنِ
پستو، و فارسی مع تشریحات جدیدہ	فَوَائِدُ مَكْتَبَتِهِ
پستو، و فارسی مع تشریحات جدیدہ	مُقَدِّمَةُ الْجَزَائِرِيَّةِ
پستو مع الحواشی جدیدہ	الْقَوْلُ السَّدِيدُ
پستو مع العواشی و تشریحات جدیدہ	هِدَايَةُ الْمُسْتَفِيدِ
پستو، و فارسی مع تشریحات جدیدہ	مِفْتَاحُ التَّجْوِيدِ
پستو مع تشریحات جدیدہ	خُلَاصَةُ التَّجْوِيدِ
پستو مع تشریحات جدیدہ	تَنْهِيلُ التَّجْوِيدِ
پستو (زرطیج) مع تشریحات جدیدہ	يَسِيرُ التَّجْوِيدِ
پستو مع تشریحات جدیدہ	تَجْوِيدُ مُحَمَّدِي
پستو مع لاسم قرآن مجید	مَعَارِفُ التَّجْوِيدِ
پستو (زرطیج) مع تشریحات جدیدہ	مُقَدِّمَةُ التَّجْوِيدِ
پستو دق جلدہ مکملہ شجرہ (زرطیج)	اِمَّا نِيَّتِهِ شَاهِطِيَّةِ
پستو سرہ د رحق النفع) جدیدہ	تَنْشِيطُ الطَّبَعِ
	فِي اجراء التتبع

زَمُونِ بِسْكَلَى اُوسَنِ مَطْبُوعَاتُ

○ آسانہ فقہ پنتو ○ مُطَوَّل نَوَى كِتَابَت

○ فَوَائِد مَكِّيَّه پنتو ○ نَوْرُ الْاِيضَاحِ جلدہ ۳

○ اِرْشَادُ الصَّرْفِ فارسی ○ قَدُورِي صَلَوة

○ تَعْلِيمُ الْعَقَائِدِ پنتو ○ قَدُورِي نِكَاح

○ تَعْلِيمُ الْاِسْلَامِ پنتو ○ شَرْوْطُ الصَّلَوة

○ نَمَازِ پَسْتُو خُورْد وَكَلَال ○ يَسِيْرُ التَّجْوِيْدِ

○ اِيْسَا غُوْجِي عَرَبِي ○ تَجْوِيْدُوْنَه

○ مِيْرَايْسَا غُوْجِي عَرَبِي ○ پَه مَرُوْزْبَه سِرَه
نَوَى كِتَابَت
نَوَى كِتَابَت
دَجْوِيْدِ وَنَوْمِرْكَزِ

مكتبة القراءة والتجويد
 كاسبي زوڈ شالدرہ كونته